

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Diplomová práce

NOVÉ PŘÍSTUPY K PRÁVNÍ
ARGUMENTACI S VYUŽITÍM
JUDIKATURY

Bc. Bohumil Peterka

Vedoucí práce: doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M., S.J.D.

Praha, prosinec 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 18. prosince 2012

Bohumil Peterka

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce, panu doc. JUDr. Zdeňku Kühnovi, Ph.D., LL.M., S.J.D., za cenné rady, připomínky a komentáře, vstřícný a trpělivý přístup.

„There must be a final tribunal somewhere for deciding every question in the world.”

Joseph P. Bradley¹

“I hope and believe that I am not influenced by my opinion that it is a foolish law. I have little doubt that the country likes it and I always say, as you know, that if my fellow citizens want to go to Hell I will help them. It's my job.”

Oliver W. Holmes²

---

¹ Chicago, M. & St. P. Ry. Co. v Minnesota, 134 U. S. 418, 465, 1890

² Letter from Oliver W. Holmes to Harold J. Laski (Mar. 4, 1920), in *Holmes-Laski letters: the correspondence of Mr. Justice Holmes and Harold J. Laski, 1916-1935*, Svazek 1, s. 248

Obsah

Obsah	1
Úvod.....	3
Cíl práce.....	4
Metodologie.....	5
1 Základní pojmy	6
1.1 Právní interpretace a argumentace.....	6
1.2 Složité případy	9
2 Teorie právní interpretace Neila MacCormicka	11
2.1 Úvod	11
2.2 Teorie.....	11
2.3 Ilustrace na případu	16
2.4 Dílčí závěr	19
3 Teorie právní interpretace Ronalda Dworkina.....	20
3.1 Úvod	20
3.2 Teorie.....	20
3.3 Ilustrace na případu	24
3.4 Dílčí závěr	25
4 Teorie právní interpretace Williama Eskridge.....	27
4.1 Úvod	27
4.2 Teorie.....	27
4.3 Ilustrace na případu	31
4.4 Dílčí závěr	32
5 Praktická část	34
5.1 Úvod	34
5.2 Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. - Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Pays-Bas. - Case 26-62 (případ Van Gend en Loos)	36
5.2.1 Fakta.....	36
5.2.2 Argumenty.....	36
5.2.3 Aplikace teorií na případ	38

5.3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 34/2010 – 73 (případ revizor)	42
5.3.1 Fakta	42
5.3.2 Předložené argumenty	43
5.3.3 Aplikace teorií na případ	44
5.4 Usnesení Nejvyššího osudu ČR 11 Tcu 135/2012-42 (případ JUDr. V. B.).....	46
5.4.1 Fakta	46
5.4.2 Předložené argumenty	47
5.4.3 Aplikace teorií na případ	48
5.5 Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 66/04, vyhlášen ve Sbírce zákonů jako č. 434/2006 Sb. (případ eurozatykač).....	51
5.5.1 Fakta	51
5.5.2 Argumenty.....	51
5.5.3 Aplikace teorií na případ	54
Závěr	56
Prameny a literatura	59
Monografie	59
Ostatní	61
Články v periodických publikacích.....	61
Internet	61
Judikatura	62
Resumé.....	63
New Approaches to Legal Reasoning as Used in Case-Law - Summary.....	64
Klíčová slova / Key words.....	65

Úvod

Právní interpretace se v poslední době dostává do centra zájmu domácí právnické akademie. Je snad dokonce možno uvést, že „psát o právní interpretaci se v poslední době stalo téměř „módní záležitostí“.³ V této oblasti vznikla a vzniká v českém prostředí značné množství kvalitních prací, z nichž některé budou v této práci citovány, pořádají se mezinárodní konference a v kurikulu právnických fakult se kurzům zabývajícím se touto problematikou dostává stále většího prostoru. Není se čemu divit. Problematika právní interpretace, stejně jako celý obor teorie práva, byla v době vlády komunistického režimu pod zvlášť silným ideologickým tlakem.⁴ Styl právní argumentace tak pod komunistickým vlivem prošel poměrně bouřlivým vývojem od radikálního antiformalismu stalinské antipozitivistické judikatury po poststalinský poněkud zjednodušující formalismus. Nedobrá situace na poli teorie i praxe právní interpretace a argumentace pak způsobila nepřipravenost soudů na řešení komplikovaných kauz, které přinesl přechod k novému politickému uspořádání po roce 1989.⁵ Je tak pouze přirozené, že zájem o tuto oblast prožívá v současnosti u nás jistou renesanci, která má nepopíratelně pozitivní dopady i na právní praxi.

Otázky týkající se interpretace práva jsou ovšem přirozeně odedávna předmětem zájmu právníků. Je nesporné, že právní interpretace je zásadní fází jakékoli právní praxe a je tedy nutno ji reflektovat také na teoretické úrovni. Mnohé takové reflexe v historii byly vedeny snahou o definování univerzálně platné teorie, která by sloužila jako vodítko výkladu právních norem a tím významně posílila právní jistotu, stejně jako usnadnila práci soudů. Takové snahy však z pochopitelných důvodů stále nedocházejí naplnění. To

---

³ Hlouch, L. 2011. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 9

⁴ srov. Kühn, Z. 2005. *Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace: analýza příčin postkomunistické právní krize*. 1. vyd. Praha: Beck., Kühn, Z. *Ideologie soudcovské aplikace práva v době středoevropského stalinismu*. in: Jirásková, V., Suchánek, R. 2004. *Pocita Prof. JUDr. Václavu Pavlíčkovi, CSc. k 70. narozeninám*. Praha: Linde. s. 209 -225. nebo Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V. 2009. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví : Část první: právní řád*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.

⁵ Kühn, Z. *Formalismus a antiformalismus v soudcovské argumentaci*, in : Gerloch, A., Tryzna, J., Wintr, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 206 - 215

ale neznamená, že by výzkum interpretace nebyl jedním z nejvýznamnějších úkolů právní vědy, ne-li tím zcela základním.

Není tedy další práce z tohoto oboru pomyslným nošením dříví do lesa? Domnívám se, že nikoli. Tato práce se bude zabývat třemi teoriemi interpretace práva, jak je představují jejich autoři, tři přední právní teoretici, Ronald Dworkin, Neil MacCormick a William Eskridge. Zejména práce posledně jmenovaného není dosud, dle mého názoru, v tuzemském odborném diskursu dostatečně reflektována a tyto tři teorie nebyly dosud v české literatuře podrobeny srovnání z hledisek teoretických i praktických v jedné práci. Jsem tedy přesvědčen, že práce tohoto tématu v kontextu domácí debaty může mít co nového říci. Cílům této práce je ovšem věnována následující část úvodu.

Cíl práce

Jak jsem již předestřel v ní podkapitole, v této práci se budu do hloubky zabývat třemi teoriemi interpretace práva, teoriemi Ronalda Dworkina, Neila MacCormicka a Williama Eskridge.

Cílem této práce je, zaprvé, popsat dané teorie. Druhý cíl souvisí s tím, že všechny tři teorie mají základ v angloamerické právní tradici.⁶ Bude jím zjištění, zda jsou dané metody aplikovatelné v kontextu českého práva, přičemž se pokusím zhodnotit, do jaké míry je takováto aplikace účelná. Třetím cílem zjištění, jakým způsobem se budou výsledky nalézání práva v uvedených případech lišit při užití různých metodologických postupů, a to jak od sebe navzájem, tak od původního výsledku, abych v závěru mohl odpovědět na otázku, zda mohou v českém prostředí tyto teorie s úspěchem sloužit jako vodítko při interpretaci práva.

Proč právě tyto tři teorie? Právě tyto tři teorie jsem si pro práci tohoto typu zvolil z několika důvodů. Zaprvé, jak jsem již uvedl, tyto teorie mají základ v angloamerickém právním prostředí. První důvod tedy vychází tedy z cíle této práce - zjištění, zda tyto teorie, vzor specifikům angloamerické právní teorie a praxe, mohou přispět k debatě o interpretaci práva v našem právním systému. Dalším důvodem je potom rozdílná

---

⁶ N. MacCormick sice ve své práci vychází ze skotského právního prostoru, který bývá nejčastěji hodnocen jako oblast průniku systémů kontinentálního a angloamerického, avšak jeho práce je spíše ovlivněna systémem common law.

filosofická zakotvenost těchto teorií navzájem. Tyto rozdíly do hloubky proberu v kapitolách věnovaných jednotlivým teoriím.

Metodologie

V úvodu jsem definoval následující tři výzkumné otázky, na které se v této práci pokusím odpovědět. Jaké přístupy k právní interpretaci představují teorie Neila MacCormicka, Ronalda Dworkina a Williama Eskridge? Jsou tyto teorie uplatnitelné v procesu právní interpretace českého práva? Docházíme při jejich uplatnění k výsledkům odlišným při aplikaci jednotlivých teorií a od těch, ke kterým ve vybraných případech dospěly soudy? Dále jsem představil strukturu práce. Tu nyní načrtnu detailněji.

První kapitola se bude zabývat teoretickými předpoklady práce a bude rozdělena na dvě části. V části první se pokusím definovat pojmy právní interpretace a argumentace, v části druhé se potom zaměřím na problematiku takzvaných složitých případů.

V následujících třech kapitolách představím každou z výše zmíněných teorií interpretace práva. Jednotlivě je nejprve charakterizuji s ohledem na jejich teoretická východiska. Dále se zaměřím na systém interpretace práva, respektive se pokusím systematizovat jednotlivé právní argumenty, které teorie považuje za relevantní, zejména při řešení složitých právních případů. Poté každou z teorií ilustruji na vhodném případě zvoleném samotnými autory teorií v jejich vlastních pracích. Každá z těchto kapitol bude uzavřena dílčím závěrem.

Nakonec se v kapitole páté pokusím zodpovědět otázku druhou a třetí. Proto aplikuji teorie popsané v předchozích kapitolách na různých případech zejména českých soudů. Nejdříve shrnu argumentační strukturu českých rozhodnutí, identifikuji jednotlivé použité a použitelné argumenty a aplikuji na dané problémy tři teorie právního rozhodování, jimiž se tato práce zabývá. Srovnáním výsledků aplikace jednotlivých teorií s původním rozsudkem i mezi sebou navzájem pak dostaneme odpověď na to, jakým způsobem ovlivní aplikace jednotlivých teorií výsledek soudcovy úvahy.⁷ V závěru shrnu získané poznatky a postřehy.

---

⁷ Dodám jen, že případy byly vybrány podle toho, že je autor této práce považoval za věcně zajímavé, nikoli proto, že by jakýmkoli způsobem zapadaly do teoretického rámce jednotlivých teorií.

1 Základní pojmy

1.1 Právní interpretace a argumentace

Teoretickou část této práce začnu výkladem vztahu pojmů právní interpretace a argumentace. Definice obou pojmů jsou předmětem mnohých debat v odborné literatuře. Samotnému tématu vztahu právní interpretace a argumentace by zřejmě bylo možno věnovat celý výzkumný text rozsahu diplomové práce. Pouhý popis současných právně-filosofických náhledů na interpretaci práva však není cílem této práce. Budu se jim proto, vzhledem k cílům práce, věnovat pouze v omezeném rozsahu.

Pojem interpretace pochází z latinského *interpretatio*, znamenajícího *vysvětlovat, vykládat*, ale také *porozumět*.⁸ Ačkoli pojem sám pochází z latiny, obecně se k fenoménu interpretace práva vyjadřuje již Chammurapi, když soudcovský stav označuje za oduševnělé právo.⁹ Klasické právo římské se samozřejmě nevyhnulo snahám pojem interpretace uchopit. Můžeme zde citovat například Celsovu klasickou poučku: „*Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem*“¹⁰, tedy: „*Znát zákony neznamená znát jejich slova, ale pochopit jejich význam a působení*.“¹¹

V moderních definicích je nutno vycházet z faktu, že právo nemůže být zkoumáno bez reflexe sociálního kontextu. Z toho vyplývá, že „*interpretace je nezbytnou součástí procesu aplikace práva, neboť bez postižení smyslu a významu právní normy a jejího místa v systému práva nelze právní normu aplikovat*“.¹² M. Zieliński píše: „*vše, co se v právní vědě i v právní praxi činí, buď přímo spočívá na interpretaci, anebo se jí týká, anebo ji rozvíjí, anebo ji promítá, anebo ji zohledňuje, popřípadě ji jen podmiňuje*.“¹³

---

⁸ Lewis, Charleton T.; Short, Charles. 1879. *A Latin Dictionary : Founded on Andrews' Edition of Freund's Latin Dictionary : Revised, Enlarged, and in Great Part Rewritten*. Great Britain : Oxford University Press, s. 984

⁹ Kysela, J. *Jaká jistota v měnícím se světě?*. in: Gerloch, A., Tryzna, J., Wintř, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 172

¹⁰ Celsus, P.I. *Digesta seu Pandectae*. 1, 3, 17

¹¹ překlad cit. dle Knapp, V. 1995. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Beck/SEVT. s. 168

¹² Harvánek, J. 2008. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 364

¹³ Zieliński, M. 2008. *Wykładnia Prawa. Zasady, Reguły, Wskazówki*. Warszawa: LexisNexis. s. 13, cit. dle Žák Krzyžanková, K. *Přehled základních přístupů k právní interpretaci*. in: Gerloch, A., Tryzna, J., Wintř, J.

Téměř poeticky úkol interpreta práva popisuje Barak, když říká, že úkolem interpreta je dát textu právní normy smysl, který je představuje most přes nevyhnutelnou propast mezi právní normou a sociální realitou.¹⁴

Interpretaci práva můžeme nahlížet z hermeneutických pozic spíše subjektivistických či objektivistických.¹⁵ Dle Viktora Knappa můžeme k pojmu právní interpretace přistupovat dvěma základními způsoby, buď jako k procesu kognitivnímu (tedy akcentovat spíše vlastní objektivní poznání práva) nebo jako k procesu explikačnímu (poznání práva ve vztahu k subjektu interpretace). V praxi se však tyto přístupy stírají, neboť interpretace vždy obsahuje obě složky.¹⁶ Od 50. let se rozvíjí další z přístupů k právní interpretaci, takzvaná teorie interpretačního právního diskursu, která klade proces interpretace práva do širšího racionálního právního diskursu.¹⁷

Druhým ústředním pojmem této práce je právní argumentace. „*V nejobecnějším pojetí lze argumentací rozumět uvádění důvodů pro nějaké tvrzení.*“¹⁸ Jelikož argumentace je postup inherentně racionální, jde „*o činnost, při níž se předkládají argumenty za účelem zdůvodňování určitého názoru, jakožto názoru, který je správný. Pracuje se přitom s tezí a s premisami. Zatímco premisy jsou určité, dané, teze je vždy nejistá. Při argumentaci postupujeme tak, že uvedeme tezi a následně ji doplňujeme premisou, resp. premisami. Z ní pak vyvozujeme pravdivost teze vzhledem k pravdivosti řečené premisy.*“¹⁹

J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s.87

¹⁴ Barak, A. 2005. *Purposive interpretation in law*. Princeton: Princeton University Press. s. 339

¹⁵ Hlouch, L. 2011. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 15

¹⁶ Knapp, V. 1995. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Beck/SEVT. s. 168 – 169

¹⁷ Žák Krzyžanková, K. Přehled základních přístupů k právní interpretaci. in: Gerloch, A., Tryzna, J., Wintř, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 98

¹⁸ Srov. Knapp, V. 1995. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Beck/SEVT. s. 175.

¹⁹ Plátěnková, H. 2012. *Interpretace práva jako významné stádium aplikačního procesu : disertační práce*. Brno. Masarykova univerzita

V nejobecnější rovině lze argumentaci dělit na argumentaci rétorickou (cílem je přesvědčit druhého), konsenzuální (cílem je nalézt shodu) a epistemickou (cílem je nalézt pravdu).

Právní argumentaci můžeme potom podle Alexyho (vycházejícího z Habermasových diskursivních přístupů) rozdělit podle perspektivy, ze které na argumentaci nahlížíme, na argumentaci vnitřní a argumentaci vnější.²⁰ Argumentace vnitřní slouží interpretovi při vlastním osobním rozhodování odůvodnění interpretačního závěru, zatímco účelem argumentace vnější je přesvědčit o správnosti interpretačního závěru adresáta určité interpretace, ať již jsou to strany určitého právního sporu, soud, širší veřejnost, společnost atd.. Obě složky jsou přitom velmi důležité a jedna bez druhé těžko může v rámci práva jako společenského fenoménu vůbec existovat. Právní argumentace nám tedy neslouží jen při vlastním procesu interpretace, ale je nutná k tomu, aby proces interpretace byl aplikovatelný a obhajitelný.

Alexy dokonce představuje svou teorii o dvou složkách demokracie, nebo demokratické legitimacy skrze reprezentaci – jednou složkou je složka rozhodovací, zastupovaná legislativou, popřípadě exekutivou, jejímž úkolem je přijímat politická stanoviska k určitým problémům; druhou složkou je poté demokratická reprezentace argumentační, reprezentovaná justicí, jejímž úkolem je přispívat k demokratické legitimitě kvalitou argumentačního diskursu.²¹ Pusťme se ovšem zpět na pole definiční.

Právní teorie nám předkládá široké spektrum typů definic právní argumentace. Pro účely této práce se zdá nejvhodnější definiční přístup funkční, jak ho představuje například F. Melzer v předmluvě své *Metodologie nalézání práva*. Melzer popisuje svoje teze, dle kterých právní argumenty tvoří systém, ve kterém lze právní argumenty přiřadit odpovídajícím výkladovým metodám a ty pak odpovídajícím výkladovým cílům.²²

---

²⁰ Hlouch, L. 2011. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 111

²¹ srov. např. Alexy, R. 2005. *Balancing, Constitutional Review, and Representation*. I-NOC. , Volume 3, Number 4. Oxford University Press and New York University School of Law 2005, s. 572 – 581

²² Melzer, F. 2011. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck. s. V

1.2 Složité případy

V této práci se budu zabývat především aplikací práva v takzvaných složitých případech. Termín *hard case*²³ pochází z angloamerického prostředí a byl zpopularizován R. Dworkinem.

Pozitivistické pojetí problematiky složitých případů, reprezentované například H. L. A. Hartem, se přiklání k takovému pojetí, dle kterého podléhá řešení takového případu diskreční pravomoci soudce.²⁴ Dworkin ve své eseji *Hard Cases*²⁵, kde představuje své pojetí složitých případů, píše: „*I v obtížných případech je soudcovou povinností objevit, jaká jsou práva stran, a nikoli nějaká nová práva retrospektivně vynalézat. Rovnou však řeknu, že součástí této teorie není, že by existoval nějaký mechanický postup, jak prokázat, jaká jsou práva stran v obtížných případech. V argumentaci se naopak předpokládá, že rozumní advokáti a soudci se často budou, pokud jde o zákonná práva, rozcházet stejně, jako se občané a státníci rozcházejí, pokud jde o práva politická.*“²⁶

Jak ovšem podotýká Zdeněk Kühn, angloamerická teorie nevyprodukovala nějakou jednotnou definici složitého případu. Jako složitý obecně chápe takový případ, který „*má za důsledek skutečný argumentační problém o správnosti výkladu práva, který nemůže být vyřešen odkazem na nějaké jednoznačné ustanovení určující výklad práva*“.²⁷ Při interpretaci tedy složitého případu tedy „*existuje několik právně relevantních argumentů odpovídajících různým způsobem na otázku quid iuris*“.²⁸

---

²³ Termíny *hard case* a *složitý případ*, popřípadě tzv. *složitý případ* budu v textu používat promiscue.

²⁴ Shapiro, S. J. 2007. *The "Hart-Dworkin" Debate: A Short Guide for the Perplexed*. University of Michigan Public Law Working Paper No. 77. (dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=968657>) (navštíveno 24. 10. 2012))

²⁵ Dworkin, R. 1978. *Taking rights seriously*. Cambridge: Harvard University Press. s. 81-131

²⁶ Dworkin, R. 1978. *Taking rights seriously*. Cambridge: Harvard University Press. s. 83

²⁷ Kühn, Z. 2002. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. s. 42

²⁸ Kühn, Z. 2002. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. s. 50

Kühn se tak přiklání spíše k diskursivnímu pojetí problematiky složitých případů. Tento přístup vychází zejména z prací Roberta Alexyho²⁹ nebo Jerzyho Wróblewského.³⁰ Podle něj je složitým takový případ, na jehož relativní spornosti se relevantní aktéři interpretace³¹ shodnou. Složitost takového případu tedy vychází z diskursu. Tento přístup můžeme tedy vnímat v kontrastu s pojetím Dworkinovým, které problém složitosti spatřuje v samotné aplikaci práva na fakta, vyvstávající ze samotného případu a tudíž dovozuje, že složitost případu je objektivně rozumově poznatelná. Takový přístup označujeme jako kognitivistický.

Na závěr této kapitoly je nutno dodat, že koncept složitých případů čelí kritice z realistických pozic jako konstrukt otvírající možnosti interpretace *praeter legem*, nebo dokonce *contra legem*. Někteří autoři kritizují fakt, že odlišení jednoduchého případu od složitého je pouze záležitostí libovůle interpreta, který dosazuje normativnímu textu určité významy. Takový subjektivismus může narušovat nejen dělbu moci ve státě³², ale i elementární právní jistotu.³³ Tryzna uvádí, že vzhledem ke sporné, argumentativní, podstatě práva je velká část sporů spory interpretačními, tudíž jejich označení za složité se může u jednotlivých interpretů lišit, když tvrdí, že je možné, že „*obtížný případ činí obtížným pouze ochota soudce snášet argumenty na podporu řešení, které jednoduše nevyplývá z daných „jednoduchých“ premis.*“³⁴ Za obtížný případ nepovažuje situaci, kdy o jednoznačnosti relevantní právní normy není pochyb, avšak její dispozice vede k výsledku, který je pro interpreta nepřijatelný.³⁵ Interpret pak ignoruje argumenty, které podporují opačný závěr, a rozhodnutí se tím pádem stává arbitrárním.

---

²⁹ Alexy, R. 1995. *Recht, Vernunft, Diskurs: Studien zur Rechtsphilosophie*. 1. Aufl. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

³⁰ Wróblewski, J. 1985. *Teoria racjonalnego tworzenia prawa*. Wrocław: Polska Akademia Nauk.

³¹ Mluvíme zde také o fenoménu takzvaných relevantních interpretačních komunit.

³² Gerloch, A., Tryzna, J. *Závaznost právních textů při interpretaci a aplikaci práva soudy a argumentace lege artis*. in : Gerloch, A., Tomášek, M., et. al., P. 2010. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum. s. 41

³³ *tamtéž*, s. 57

³⁴ Tryzna, J. 2010. *Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva*. Vyd. 1. Praha: Auditorium. s. 260.

³⁵ Jako příklad potom uvádí případ *Riggs v. Palmer*, jehož rozboru bude věnována kapitola 3.3.

2 Teorie právní interpretace Neila MacCormicka

2.1 Úvod

První teorií, na níž se v rámci této práce zaměříme, je teorie interpretace práva Neila MacCormicka.³⁶ MacCormickovu teorii jsem zařadil na začátek této kapitoly nikoli bez důvodu. Tato teorie totiž dle mého názoru ze zkoumaných tří nejvíce filosoficky odpovídá metodologii interpretace práva tak, jak bývá nejčastěji pojmána v základní literatuře teorie práva vyučované na českých univerzitách³⁷, stejně jako ve vědeckých pracích³⁸, a tedy pravděpodobně také vnímána širší právníkou veřejností.

Jak jsem již představil v metodologické části, zaměřím se nejdříve na teorii samotnou. Následně ji ilustruji na případu, jehož rozboru se věnuje sám autor teorie.

2.2 Teorie

Již v předmluvě své stěžejní knihy s názvem *Legal Reasoning and Legal Theory*, vydané poprvé v roce 1978³⁹, se autor vymezuje proti příznivcům komplikovaných tzv. velkých teorií (zejména teorii Dworkinově, o níž pojednává následující kapitola) a tvrdí, že „jednoduché a často kritizované heslo „pravidlo plus fakta rovnají se právní závěr“ je „základní pravdou“ na poli právní interpretace“.⁴⁰ MacCormickovu teorii můžeme zařadit do rodiny právního pozitivismu, že jeho teorie vychází z právního pozitivismu, což sám výslovně potvrzuje.⁴¹ Bylo by ovšem chybou nechat se zmást zdánlivou snadností takové úvahy. MacCormick se totiž následně vymezuje vůči klasickému

---

³⁶ Sir (Donald) Neil MacCormick, QC, FBA, FRSE, (27. května 1941 – 5. dubna 2009) byl významným britským filosofem práva a politikem. Od roku 1972 do roku 2008 působil jako profesor na Univerzitě v Edinburhu, v letech 1999 – 2004 jako poslanec Evropského parlamentu za Skotskou národní stranu.

³⁷ srov. např. Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. 2004. *Teorie práva*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing. s 182 – 188

³⁸ např. Gerloch, A., Maršálek P. 2003. Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi: *sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6. 2002)*. Praha: Eurolex Bohemia.

³⁹ V této práci budu vycházet z opraveného vydání z roku 1994, MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press..

⁴⁰ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s. X

⁴¹ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s. XIV

právnímu pozitivismu kelsenovského, ale i hartovského stříhu.⁴² Přes některé výhrady, zejména týkající se MacCormickových metodologických odlišností od současných pozitivistických přístupů, můžeme MacCormicka mezi pozitivisty zařadit.⁴³

Stěžejní částí MacCormickovy teorie je způsob, jakým nahlíží na proces odůvodnění (justification) výsledku interpretace práva (prakticky nejčastěji rozsudku). MacCormick tvrdí, že právě proces odůvodnění je nejvhodnějším úhlem pohledu pro interpretaci práva, neboť to, co v důsledku rozhoduje o vnímání výsledku interpretačního procesu jako obhajitelného, je kvalita jeho odůvodnění.⁴⁴ V tom se shoduje například i již uváděným Wróblewskim, který píše, že při řešení složitých případů nelze pevně stanovit jedinou správnou interpretaci, nýbrž pouze zvolenou interpretační alternativu dostatečně odůvodnit.⁴⁵

Pojem procesu odůvodnění MacCormick definuje s ohledem na filosofické učení představitelů skotského osvícenství, zvláště Davida Huma a Thomase Reida, zejména pak s ohledem na Humeův koncept *praktického rozumu*. Ten je založen na premise, že racionální uvažování nám může poskytnout pouze metodu, popřípadě systém argumentů, které nás dovedou k určitému kýženému výsledku. Ovšem základ dané úvahy musí vycházet z nevyjádřených premis, které nejsou samy o sobě dokazatelné, testovatelné ani vyvrátitelné.⁴⁶ V tom spatřuje MacCormick zásadní filosofický rozdíl vůči, dle jeho slov, ultraracionalistickým teoriím, zejména pak teorii Dworkinově.⁴⁷

Proces odůvodnění rozhodnutí nemůžeme tedy chápat jako nadstavbu nad prostou dedukcí zmíněnou výše, nýbrž jako proces, který leží v širokém rámci morálních hodnot.

---

⁴² Více k tématu MacCormickova vztahu k právnímu pozitivismu nabízí kniha, kterou MacCormick napsal ve spolupráci s Otou Weinbergerem MacCormick, N. 1992. *An Institutional Theory of Law: New Approaches to Legal Positivism*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.

⁴³ srov. Villa, V. Neil MacCormick's Legal Positivism. (dostupné z <http://www.eui.eu/documents/mwp/conferences/neilmaccormick/papervilla.pdf> (navštíveno 28. 7. 2012))

⁴⁴ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s. 15, 103n

⁴⁵ Hlouch, L. 2011. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 254, srov. Wróblewski, J. 1990. *Rozumenie prawa i jego wykladania*. Wrocław: Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk. s. 114

⁴⁶ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press. s. 6

⁴⁷ tamtéž, s. 265

Ve svých dílech MacCormick opakovaně zdůrazňuje, že interpretace práva, potažmo právní rozhodování je podmnožinou praktického rozhodování, které je potom součástí rozhodování morálního.⁴⁸ Při rozhodování složitých případů tedy vyvstává dle MacCormicka zvláštní nutnost takzvaného odůvodnění druhého řádu (second order justification). MacCormickovo pojetí odůvodnění druhého řádu odráží myšlenky Immanuela Kanta, zejména pak pojem zobecnitelnosti vycházející z Kantova kategorického imperativu.⁴⁹ Zatímco Kantův kategorický imperativ apeluje na to, aby člověk jednal tak, jako by se toto jeho jednání mělo stát obecnou normou, MacCormick převádí tento Kantův koncept do světa právní interpretace, když píše, že každé rozhodnutí a každý výsledek interpretace práva musí být při svém zobecnění trvale udržitelný. To nabývá přirozeně zvláštní důležitosti v precedenčním systému, kde se soudní rozhodnutí stávají ve formě precedentů plnohodnotným pramenem práva. Shrnutí, každý výsledek procesu interpretace práva musí splňovat jak podmínku konzistence ve smyslu právní dedukce, ale také ve smyslu obhajitelnosti daného rozhodnutí v rámci společenského diskursu.

Tolik k základním premisám MacCormickovy teorie. Nyní se zaměříme na samotné její jádro. Neil MacCormick představuje tři typy argumentů, které jsou pro proces odůvodnění relevantní. Tyto jednotlivé argumenty následně systematizuje.

Prvním argumentem, jak ho MacCormick ve své knize *Legal Reasoning and Legal Theory* pojímá,⁵⁰ je argument konzistence. MacCormick stručně shrnuje argument konzistence do přikázání: „Nezpochybníš zavedené a závazné právní normy.“⁵¹ Autor definuje tento argument v zásadě jako argument jazykový a tvrdí, že interpret by měl vykládat pojem v souladu s jeho běžně akceptovaným významem.⁵² Na straně druhé do

---

⁴⁸ MacCormick, N. 2007. *Institutions of law: an essay in legal theory*. Oxford: Oxford University Press. s. 260, MacCormick, N. 2005. *Rhetoric and the rule of law: a theory of legal reasoning*. Oxford: Oxford University Press. s. 12n

⁴⁹ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press. s. 75

⁵⁰ tamtéž, s. 203n

⁵¹ „Thou shalt not controvert established rules of law.“ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press., s. 195

⁵² tamtéž, s. 206

tohoto argumentu vnáší také systematické prvky, například když pojmy v právu rozděluje na běžné a technické. Technické pojmy, jako například veřejný pořádek, musí být interpretovány v souladu s významem, který nabývají ve svém právním kontextu.⁵³

Druhým argumentem je argument koherence. Nejlépe může být tento argument charakterizován jako argument systematický, ovšem nese i určité prvky argumentu teleologického. MacCormick chápe koherenci systému práva „v tom smyslu, že nejrůznější normy rozvinutého právního systému musí pojímány jako celek dávat smysl.“⁵⁴ Pro MacCormicka má tento argument zásadní význam proto, že každá norma musí být zařaditelná v právním řádu do svého kontextu a zároveň podřaditelná některému obecnému právnímu principu. Toto podřazení dodává dané normě pozitivní morální hodnotu (nezbytnou v pojetí rozhodování právního jako rozhodování morálního) stejně jako legitimitu,⁵⁵ nehledě na samotnou výkladovou hodnotu právních principů⁵⁶. Domnívám se, že pojem principu u MacCormicka se tedy spíše než tomu, co obvykle v našem prostředí považujeme za právní princip, nebo jak právní princip chápe R. Dworkin (o odlišení pojmu právní norma a právní princip bude pojednávat část následující kapitoly), odpovídá zobecněnému teologickému výkladu.

Tento koncept totiž MacCormick dále rozvádí a dělí koherenci v právu na takzvanou koherenci narativní a koherenci normativní.⁵⁷ Narativní koherence v předmětu této práce zaujímá pramalou důležitost, neboť ji využíváme pouze v procesu dedukce, když z faktů vyvozujeme závěry. V případě právní interpretace hard cases a jejich odůvodnění tedy narativní pro účely této práce nevyužijeme.

Na straně druhé koherence normativní reprezentuje přístup postavený na (v předchozím odstavci představené) argumentaci kontextem právního řádu. Ta se dále dělí na globální koherenci vyjadřující ideu vnitřní nerozpornosti právního řádu a lokální

---

⁵³ MacCormick, N. (1993), *Argumentation and Interpretation in Law*. Ratio Juris, 6: 16–29. s 20

⁵⁴ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s 152

⁵⁵ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s 152, ke vztahu právní normy a principu viz s. 153n

⁵⁶ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s 157

⁵⁷ MacCormick, N. 1984. *Coherence in Legal Justification*. in A. Peczenik (ed.), *Theory of Legal Science*. Reidel.s. 235-251

koherenci vyjadřující systémovou soudržnost normy v daném právním kontextu.⁵⁸ Právě koncept normativní koherence globální dle mého názoru nejlépe ilustruje zapojení teleologických⁵⁹ prvků do argumentu koherence, když ona „systematika“ nejvyššího řádu, tedy identifikace právních principů, které zákon reprezentuje, otvírá cestu k argumentaci účelem té které právní úpravy.

Třetím a posledním argumentem, který MacCormick představuje, je argument konsekvencialistický, který, jak název napovídá, stojí na úvaze o důsledcích daného rozhodnutí. Konsekvencialistický argument filosoficky vychází z konceptu, který sám autor definuje jako „ideální utilitarismus“, v návaznosti na práci R. A. Wasserstroma⁶⁰. Ten se vymezuje vůči klasickým utilitaristům, jakým je například J. Bentham, chápajícím užitek zpravidla jako maximalizaci štěstí nebo obecně příjemného⁶¹, když se oproti tomu namísto pravděpodobných následků daného rozhodnutí v jednání a chování jeho adresátů a jeho důsledků pro společnost zaměřuje na normativní hledisko daného rozhodnutí, když klade důraz na to, aby důsledky daného rozhodnutí byly spravedlivé a morálně správné.⁶² Právě konsekvencialistický argument nám umožňuje nejlépe naplnit jak Humeův koncept praktického rozumu, tak Kantův princip zobecnitelnosti definovaný výše, když jeho použitím ilustrujeme předpokládané důsledky procesu interpretace.

MacCormick přitom vyvrací námitky, že použití konsekvencialistického argumentu je v rozporu s principem právní jistoty, neboť tento argument používá striktně v mezích zákonné úpravy. Konsekvencialistický argument nemůže dle MacCormicka způsobit rozhodnutí *contra legem*. Konsekvencialistický argument nelze také zaměňovat s argumentem subjektivně teleologickým. Při subjektivně teleologické argumentaci totiž rekonstruujeme záměr normotvůrce, když se pomyslně ptáme, jak by

---

⁵⁸ Berteau, S. *The Argument from Coherence*. (dostupné z http://ivr-enc.info/index.php?title=The_Argument_from_Coherence (navštíveno 18.8.2012))

⁵⁹ ke vztahu argumentace pomocí právních principů a teleologického výkladu se vyjadřuje např. Melzer, F. 2011. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck. s. 56

⁶⁰ MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s 15

⁶¹ Golding, M., Edmundson, W. 2005. *The Blackwell guide to the philosophy of law and legal theory*. Malden, MA: Blackwell Publishers. s. 288

⁶² MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.,s 105

normotvůrce rozhodl, kdyby se dostal do naší situace. Oproti tomu konsekvencionalistický argument normotvůrce ignoruje a rozhoduje se čistě na základě předpokládaného užitku případného rozhodnutí.

V předchozích odstavcích byly charakterizovány tři typy argumentů, které MacCormick představuje v kontextu své teorie interpretace práva (zejména pak teorie odůvodnění rozhodnutí). Jaký je podle něj jejich vzájemný vztah? Hierarchii argumentů právní interpretace se MacCormick věnuje jak v knize, tak ve svých několika dalších pracích. MacCormick v zásadě akceptuje to, co se v angloamerické tradici nazývá zlatým pravidlem⁶³, které aplikováno na MacCormickovu teorii bude vypadat následujícím způsobem.

Interpret nejdříve bude analyzovat text právní normy v kontextu faktů daného případu. Pokud text nabízí několikero řešení, MacCormick tvrdí, že interpret by se měl přiklonit k takovému významu daného textu, který je nejbližší jeho porozumění za běžných okolností.⁶⁴ Pokud daný text nabízí možnost jiného, méně běžného výkladu, interpret se k ní může přiklonit buď tehdy, kdy běžný jazykový výklad by vedl k absurdnímu nebo zjevně nespravedlivému řešení, tedy tehdy, kdy takový výklad podporují kvalitní argumenty koherence nebo konsekvence.⁶⁵ Jinými slovy, za běžných okolností přebije argument konzistence ostatní argumenty, ovšem když méně obvyklý výklad dané normy bude podpořen dobrými argumenty koherence nebo konsekvence, interpret se může přiklonit i k takovému výkladu.

2.3 Ilustrace na případu

MacCormick sám svou teorii ilustruje mj. na případu Ealing London Borough v. Race Relations Board⁶⁶ (dále jen Ealing) z roku 1972. Pan Zesko, občan Polské lidové republiky, pobývající ve Spojeném království legálně, bez jakýchkoli problémů se

---

⁶³ MacCormick, N. 1993. *Argumentation and Interpretation in Law*. Ratio Juris, 6: 16–29. s 25 - 26

⁶⁴ S ohledem na učení o třech oblastech pojmu můžeme parafrázovat, že kvalifikaci argumenty koherence a konsekvence bude vyžadovat zejména takový výklad pojmu, který bude vzdálenější od jeho jádra. K učení o oblastech pojmu více Melzer, F. 2011. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck. s. 96 - 114

⁶⁵ s ohledem na rozdělení právních termínů na běžné a technické, zmiňované výše

⁶⁶ Ealing London Borough v. Race Relations Board [1972] A.C. 342

zákonem, žádal o zařazení na seznam čekatelů na obecní byt. Byl odmítnut s odkazem na vyhlášku, dle které musí být žadatel Britským státním příslušníkem podle zákona o britském občanství z roku 1948⁶⁷. Zákon o rasových vztazích z roku 1968⁶⁸ ovšem v § 1 odst. 1 výslovně zakazuje diskriminaci mj. na základě národnosti, když stanovuje, že osoba je diskriminována tehdy, když v situacích dle § 2, 3, 4 a 5 (příčemž § 5 se zapovídá diskriminaci v situacích souvisejících se zajišťováním bydlení a ubytování, tedy zejména nájmu či koupi bytu či domu) je s ní zacházeno odlišně na základě její „*barvy pleti, rasy, etnického nebo národnostního původu*“. Na základě tohoto ustanovení podal ve prospěch pana Zeska Výbor pro rasové vztahy⁶⁹ žalobu pro diskriminaci na základě národnostního původu. Sporem tedy je, zda formulace „národnostní původ“ zahrnuje i diskriminaci na základě státního občanství.

MacCormick se zaměřuje na několik argumentů reflektovaných v rozhodnutí Sněmovny lordů, které potvrdilo předchozí rozsudek nižšího soudu a většinou hlasů rozhodla ve prospěch Ealing London Borough.

Lord Simon of Glaisdale (jako další zástupce většinového rozhodnutí) upozorňuje na to, že v zákoně o rasových vztazích používá na několika jiných místech termín státní občanství (*nationality*) a proto lze usuzovat záměr zákonodárce odlišit tento termín od termínu národnostní původ. Zákon o rasových vztazích používá termín diskriminace na základě národnostního původu také v některých ustanoveních zakládajících trestné činy. Většina argumentovala tím, že formulace národnostní původ nemůže být interpretována jako zahrnující státní občanství s ohledem na princip zákazu extenzivního výkladu v trestním právu.

Vikomt Dilhorne (zástupce většinového rozhodnutí) operuje s pojmem zobecnitelnosti rozhodnutí a aplikuje jej na konsekvence daného rozhodnutí, když v rozsudku píše, že soud musí vzít v úvahu, že pokud by rozhodl ve prospěch Výboru pro rasové vztahy, bude každé odlišné zacházení s jiným než britským občanem považováno na protizákonnou diskriminaci. Takové rozhodnutí je podle vikomta Dilhorna absurdní,

---

⁶⁷ British Nationality Act (1948)

⁶⁸ Race Relations Act (1968)

⁶⁹ Race Relations Board, vykonávající pravomoc na základě Race Relations Act (1968)

neboť v daném případě (i potenciálních případech budoucích) nebyla důvodem odmítnutí národnost pana Zeska, nýbrž čistě jeho státní příslušnost. V případě uznání jeho stížnosti by tak nastala situace, kdy by institut státního občanství v situacích, na něž se vztahuje zákon o rasových vztazích, ztratila smysl.

Lord Kilbrandon ovšem oponuje. Podle něj je nutné se ptát, jaké principy zákon reprezentuje. Nejdříve zpochybňuje argumentaci ve prospěch restriktivního výkladu v kontextu trestních ustanovení zákona, když píše, že zákon *„je považován za opatření, jehož účelem je sociální reforma a uvolnění společenských tenzí.“* Taková argumentace konvenuje s MacCormickovým pojetím principu jako generalizace dané normy. Lord Kilbrandon poté užívá konsekvenzialistické argumenty, když načrtává nebezpečí restriktivní argumentace pojmu národnostní původ. Předpovídá, že v takovém případě bychom se dočkali ubytovacích zařízení, ale i restaurací a hospod (na které se zákaz diskriminace na základě národnostního původu také vztahoval) se zcela legálními nápisy *Cizincům vstup zakázán.*

Shrňme si tedy dané argumenty. Prostým jazykovým výkladem odpověď na otázku, zda pod národnostní původ lze řadit i státní občanství, obzvláště v daném případě, kdy národnostní původ a občanství splývají, jednoznačnou odpověď nenalezneme. Argument koherence tedy použít nelze. Argumentem konzistence, tedy jeho systémovými prvky, operuje většina, zejména když tvrdí, že extenzivní výklad pojmu národnostní původ by nemohl fungovat v kontextu práva trestního. Jednoznačné řešení tento poukaz na systematiku ovšem dle MacCormicka opět nenabízí.

MacCormick se proto ztotožňuje s argumentací lorda Kilbrandona, který dle jeho názoru předkládá jak lepší argument koherence, když ze zákona abstrahuje princip společenské změny – zákazu diskriminace, tak přesvědčivý argument konsekvenzialistický. Lord Kilbrandon tak vlastně ilustruje MacCormickovu koncepci interpretace práva, kdy pomocí dobrých argumentů koherence a konsekvence rozhoduje ve prospěch takové interpretace sporného pojmu, která se může zdát jako méně vhodná s ohledem na svůj běžný význam.

2.4 Dílčí závěr

MacCormickova teorie může nabídnout mnohé zajímavé podněty. Za nejvýznamnější pokládám pojetí procesu interpretace práva ve spojení s konceptem odůvodnění. Jeho teorie je díky jeho zkušenosti s právními řády kontinentálního typu i common law zajímavá i tím, že je bezpochyby univerzálně použitelná, není jednostranně zaměřená na jeden z těchto systémů. Jejím dalším přínosem, zejména pro českého právníka, je odpoutání se od zde běžně používané kategorizace výkladových postupů i hierarchie standardních a nestandardních metod právní interpretace. Fakt, že MacCormick překonává takové dělení, když na jedné straně představuje zařazení jednotlivých argumentů a na straně druhé některé argumenty (jako například argument historický) vynechává, zatímco konsekvenalistický naopak přidává, může působit přinejmenším inspirativně.

Jeho teorie ovšem nezůstává bez problémů. MacCormickovo dělení argumentů může působit poněkud chaoticky a zejména argument koherence by si, dle mého názoru, zasloužil rozdělení do dvou oblastí – argumentu čistě systematického a argumentu zobecněním na úroveň principu. Principiální argumentace v MacCormickově podání mi také nepřipadala dostatečně metodologicky ukotvená. Na příkladu je možné vidět, že MacCormickova teorie dává interpretovi možná až přílišnou volnost a pomyslnou korunou argumentace se může snadno stát argument konsekvenalistický, který autor jinak řadí až na poslední místo v argumentační hierarchii.

3 Teorie právní interpretace Ronalda Dworkina

3.1 Úvod

Druhou teorií, kterou se budu v této práci detailněji zabývat, je teorie interpretace práva amerického právního teoretika Ronalda Dworkina⁷⁰. Dworkin je předním kritikem právního pozitivismu a dlouholetým oponentem Hartovým. Debata mezi Hartem a Dworkinem se dotýká několika klíčových problémů současné právní filosofie. Některým z nich se budeme věnovat na následujících řádcích, než přejdeme k vlastní podstatě Dworkinovy teorie.

3.2 Teorie

Jak jsem již nastínil v kapitole pojednávající o podstatě složitých případů, jedna z klíčových Dworkinových tezí vychází z kritiky toho, co bychom mohli označit jako soudcovská diskrece při rozhodování o takových případech. Dworkin ostře odmítá pozitivistickou tezi, že složitý případ soudce rozhoduje na základě své volné úvahy. Domnívá se, že je neudržitelná jak z politického, tak právně metodologického hlediska, neboť jednak staví interpreta – soudce do role zastupujícího normotvůrce a jednak po něm žádá, aby následoval metody normotvůrce, když píše, že soudci „budou tvořit právo v reakci na důkazy a argumenty téhož druhu, jako jsou ty, jež by inspirovaly nadřízenou instituci, kdyby jednala sama. Toto je hlubší úroveň podřízenosti, neboť chápání toho, co v obtížných případech činí soudci, činí totálně závislým na předchozím chápání toho, co běžně činí zákonodárci.“⁷¹

Jakou odpověď na tento problém tedy Dworkin nabízí? Dworkin stejně jako MacCormick na rozdíl od klasických právních pozitivistů připouští, že nelze řešit problémy interpretace práva ve složitých případech bez toho, aby soudce zapojil hodnotové, morální a politické argumenty. Dokonce tvrdí, že pozitivistické přístupy selhaly, neboť nepochopily, že „problémy *jurisprudence* jsou ve své podstatě problémy morálního principu, nikoli právního faktu nebo strategie.“⁷² Namísto teorie mezer

---

⁷⁰ Ronald Myles Dworkin (11. prosince 1931) je významným americkým právním a politickým filosofem. Učí na New York University.

⁷¹ Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH. s. 113

⁷² Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH. s. 26

v právu Dworkin předkládá své pojetí právního řádu jako husté, či jednolité sítě (seamless web), v níž není prostor pro diskreci a která je vyplněna právními principy.⁷³ Takto pojmáno, existuje pouze jediná správná interpretace, interpretace taková, která nabídne nejen nejlepší právní, ale i principiální a hodnotové odůvodnění.⁷⁴

Jaké je tedy Dworkino pojetí principů? Dworkinovo pojetí principů je odlišné od pojetí MacCormickova. Zatímco MacCormick vidí v principu spíše nejzobecněnější účel normy, Dworkinova teorie ostře rozlišuje mezi pravidlem (normou) a principem a popisuje jejich roli v procesu právní interpretace. Právní pravidlo reprezentuje deduktivní model právního rozhodování, Dworkinovými slovy, můžeme ho aplikovat pouze systémem „všechno, nebo nic“,⁷⁵ buďto je pravidlo na fakta aplikovatelné, nebo není. Pravidla jsou také hierarchizována a v případě jejich konfliktu rozhoduje pravidlo vyšší právní síly. Naproti tomu na právní princip vůbec není možné aplikovat koncept platnosti. Právní princip lze použít jako argument, ovšem ve složitých případech bude zpravidla v konfliktu více principů. Mezi nimi ovšem nemůže vzniknout logický rozpor, mohou jen poukazovat na odlišný úhel pohledu na daný případ. Nelze ovšem rozhodnout, který z principů je v daném případě aplikovatelný, neboť takové jsou všechny. Interpret musí zjistit, který, nebo které, z principů v daném případě převažuje, nebo převažují.

Jak ovšem zjistíme, co je a co není právní princip? Dworkinova odpověď stojí na konstruktivistických, interpretativních argumentech, když v replice na Hartovu kritiku píše: „*Kdyby se po nás chtělo, abychom zdůvodnili tvrzení, že určitý princip je principem právním, uvedli bychom všechny dřívější případy, ve kterých se tento princip připomínal nebo kde figuroval v odůvodnění. Uvedli bychom rovněž všechny zákony, které nejspíš tento princip dokládají (ještě lepší by bylo, kdyby byl tento princip připomenut v preambuli nebo se o něm hovořilo ve zprávách výboru či v jiných dokumentech*

---

⁷³ Dworkin, R. 1977. *No Right Answer?*. in: Hacker, P. M. S., Raz, J. *Law, morality, and society: essays in honour of H.L.A. Hart*. Oxford: Clarendon Press. s. 58

⁷⁴ Posner v návaznosti rozlišuje dva typy přístupů k interpretaci práva, pozitivistický, postupující od normy výš (bottom-up approach) a dworkinovský (top-down) s tím, že dle jeho názoru Dworkinova teorie přímo svádí interpreta rozhodovat nikoli na základě normy, nýbrž na základě vlastního hodnotově zabarveného předporozumění případu. viz Posner, R. 1995. *Overcoming law*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. s. 172 - 175 Domnívám se však, že takový výklad Dworkinovy teorie není správný, přes veškerý důraz, jaký klade na argumenty právy a principy, tedy argumenty teleologické, interpret Dworkovu teorii následující stále začíná interpretací jazykovou.

⁷⁵ Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH. s. 66

zákonodárného sboru, které tento zákon provázejí). (...) Přesto bychom nedokázali sestavit vzorec, kolik a jaké institucionální opory je zapotřebí, aby se z principu stal princip právní, tím méně vzorec, pomocí něhož bychom na jakési stupnici stanovili jeho závažnost. Ve prospěch nějakého konkrétního principu argumentujeme tak, že se chytáme celého souboru měnících se, vznikajících a vzájemně na sebe působících standardů (jež samy jsou spíše principy než pravidly), které se týkají odpovědnosti institucí, výkladu zákonů, přesvědčivosti různých druhů precedentů, vztahu toho všeho k soudobé praktické morálce a spousty dalších takových standardů.“⁷⁶

Dworkin ovšem identifikuje tři základní principy, které se prolínají celým právním systémem, onou nepropustnou pavučinou. Jsou to principy rovnosti (fairness), spravedlnosti (justice) a právního státu (due process). Princip rovnosti reprezentuje ideu, že všichni občané by měli mít stejnou možnost podílet se na politických rozhodnutích v nejširším slova smyslu a je klíčovým konceptem pro legislativu. Princip spravedlnosti, který by měl být určujícím v oblasti soudnictví, vyjadřuje ideu, podle níž by mělo docházet ke spravedlivé distribuci zdrojů a příležitostí ve společnosti. Ideu rovnosti v procedurálních záležitostech poté reprezentuje koncept právního státu, dle Dworkina stěžejní zejména pro exekutivu.⁷⁷

Tyto principy se poté odráží v konceptu integrity. Koncept integrity pojímá Dworkin ve čtyřech navazujících a konsekventních rovinách, integritě osobní, politické, legislativní a judikatorní. Integrita osobní odráží morální preference lidí. Tyto individuální morální představy nabývají v politickém prostoru kolektivních charakteristik a mění se na politickou vůli. Politická vůle poté se dále transformuje v normotvorný proces a odráží se v integritě legislativní. Dworkin tak odmítá jako nepřípustnou „šachovnicovou legislativu“ (checkboard legislativ), která by nevycházela z principiální integrity, ale regulovala arbitrárním způsobem.⁷⁸ Co z toho vyplývá pro interpreta práva? Interpret práva si musí podle Dworkina počínat s ohledem na integritu judikatorní. Koncept judikatorní integrity vyjadřuje myšlenku, že principiální interpretace má smysl

---

⁷⁶ Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH. s. 65

⁷⁷ Dworkin, R. 1991. *Law's empire*. London: Fontana Press. s 164

⁷⁸ tamtéž. s 184

jedině tehdy, pokud pojmáme legislativu jako koherentní, založenou s úmyslem dodržovat principy, zejména pak ony představené v předchozím odstavci. Rozhodnout složitý případ, píše Dworkin, znamená nalézt „*koherentní soubor principů týkajících se práv a povinností lidí a nejlepší konstruktivistickou interpretaci politické struktury a právní doktríny jejich komunity.*“⁷⁹

Posledním konceptem, který v rámci této části – teoretického úvodu do Dworkinovy teorie rozebereme, bude koncept práva.⁸⁰ Koncept práva je pro Dworkina klíčovým, jak naznačuje i název jedné z jeho nejvýznamnějších publikací – *Když se práva berou vážně* (Taking rights seriously). Úkolem interpreta je dle Dworkina nalézt takovou koherentní teorii sestávající z pravidel a principů, která v daném případě nejlépe rozhodne mezi jednotlivými individuálními právy, které a čí právo převáží nad ostatními.

Dworkin ostře rozlišuje individuální práva, z definice subjektivně náležející jednotlivci na straně jedné a politické cíle, kolektivní vůli, na straně druhé. Dworkin tvrdí, že interpret, aby se nestal zastupujícím normotvůrcem, nesmí argumentovat politickými cíly, které spadají do kompetence legislativy. Pokud argumentujeme principy, apeluje na práva, zatímco pokud interpret používá politické argumenty, apeluje na politické cíle. Pokud chceme ovšem identifikovat principy a jejich váhu v konkrétním případě, musíme se, pokud je interpretována psaná norma, ptát po tom, které principiální i politické argumenty pravděpodobně přesvědčily legislativu, aby přijala takovou normu.⁸¹ Tak dostojíme konceptu integrity.

Stejně jako jsme učinili v případě teorie MacCormickovy, shrňme si tedy postup interpreta následujícího Dworkinovu teorii. Po vlastní analýze textu musí dle Dworkina postoupit k systematickému zkoumání právního kontextu předmětného pravidla a snažit se nalézt podstatné právní principy s ohledem na práva, o která v daném případě jde. Dále interpret využije metodu systematickou a teleologickou, aby mohl co nejlépe dostat konceptu integrity. Následně se pokusí z nashromážděných argumentů sestavit koherentní celky a rozhodnout ve prospěch toho, který bude nejpřesvědčivější.

---

⁷⁹ tamtéž, s. 255

⁸⁰ ve smyslu right, tedy práva subjektivního

⁸¹ Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH. s. 108

3.3 Ilustrace na případu

Jedním z případů, které sám Dworkin k ilustraci své teorie užívá, je případ Riggs v. Palmer, který se odehrál před newyorskými soudy roku 1889.⁸² Majitel rozsáhlého panství, Francis B. Palmer sepsal poslední vůli, ve které odkázal malé jmění svým dvěma dcerám, paní Riggsové a paní Prestonové, přičemž zbytek svého velkého majetku měl po jeho smrti zdědit jeho vnuk, šestnáctiletý Elmer Palmer. O těchto skutečnostech byli všichni výše zmínění zpraveni. Francis Palmer se ovšem znovu oženil a následně se rozhodl změnit svou závěť, a to v Elmerův neprospěch. Aby tomu Elmer zabránil a získal vytožený majetek dříve, otrávil svého děda předtím, než ten stačil cokoli na své poslední vůli změnit. Následně byl odsouzen a uvězněn. Paní Riggsová a Prestonová poté podaly žalobu na zneplatnění závěti Francise Palmera. Problematickým se v tomto ohledu stalo ustanovení zákona: ⁸³ „*Žádná písemná poslední vůle, ani její část, kromě níže zmíněných případů, nebude jakkoli zneplatněna nebo změněna...*“, přičemž vražda zůstavitele mezi níže zmíněnými případy vyjmenována nebyla. Soud ovšem nakonec rozhodl ve prospěch žalobkyň.

Soudce Gray, disentující, argumentoval jednoduše - text zákona je jasný a nepřipouští výjimky. Naproti tomu zástupce většiny, soudce Earl, v odůvodnění použil několik argumentů, které dobře ilustrují Dworkinovu teorii.

Prvním argumentem, který soudce Earl uvádí, je argument intencionalistický, když píše, že nikdy nemohlo být záměrem zákonodárce, aby vrah zůstavitele měl jakýkoli prospěch ze smrti své oběti. Pokud by takový záměr měli, byli by jistě tuto myšlenku vtiskli do zákona. Absenci takového ustanovení tedy považuje Earl za mezeru v právu.

Earl dále argumentuje právním principem, dle něhož nikdo nesmí mít prospěch ze svého protiprávního jednání, když dodává, že „*veškeré právo, stejně jako smlouvy, musí být ve své platnosti i účincích kontrolovány obecnými, základními maximami common law.*“

---

⁸² Riggs v. Palmer, 115 N.Y. 506 (1889)

⁸³ "No will in writing, except in the cases hereinafter mentioned, nor any part thereof, shall be revoked or altered otherwise,..."

Earl dále argumentuje, že na náš případ není možné použít principu *volenti non fit injuria*, neboť poškozený si v takovém případě musí být vědom celých následků na něm spáchaného bezpráví. To rozhodně není případ Francise Palmera, který, kdyby si byl vědom toho, že jej jeho dědic zavraždí, jistě by svou závěť v jeho prospěch změnil.

Earl dále uvádí případné neblahé důsledky rozhodnutí, které by umožnilo dědit vrahovi zůstavitele, když dodává, že rozhodnutí, které by toto ospravedlnilo, by bylo „urážkou veřejného pořádku“.

Jak by Ronald Dworkin rozřešil tento případ? Dworkin oceňuje Earlovu argumentaci principem, když píše v případě jako Riggs v. Palmer: „*hrají principy klíčovou roli v argumentaci na podporu rozhodnutí o konkrétních zákonných právech a povinnostech. Poté, co bylo o případu rozhodnuto, můžeme říci, že tento případ sám je určitým pravidlem (např. pravidlem, že vrah nemůže dědit ze závěti své oběti).*“⁸⁴ Soudce rozhodující daný případ na základě Dworkinovy teorie by měl nejdříve nalézt principy, respektive práva, svědčící pro to které rozhodnutí a pak se rozhodnout, jaká kombinace má větší váhu. Soudce Earl poskytuje dle mého názoru kvalitně argumentovanou koncepci skládající se z principiálních argumentů spočívajících jednak v tom, že nikdo nesmí mít prospěch ze svého protiprávního jednání a jednak v principu svobodného nakládání s vlastním majetkem s poukazem na to, že zůstavitel by jistě majetek svému vrahovi neodkázal. Tyto principy dále doplňuje kombinací intencionalistického a konsekvenencialistického argumentu. Tato teorie by dle mého názoru jasně převážila nad textuální a systematickou argumentací disentu.

3.4 Dílčí závěr

Bylo by snad zbytečné na tomto vyjmenovávat všechny přínosy Dworkinovy teorie. Je zřejmé, že její potenciál v procesu interpretace práva je pro současnou právní vědu nenahraditelný. To se zejména týká role principu a jeho vztahu k právnímu pravidlu, odůvodnění teorie jediné správné odpovědi (ale i ostatních sporných bodů v jeho debatě s Hartem). Bude jistě velmi zajímavé aplikovat tuto teorii na případy v kapitole páté.

---

⁸⁴ Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH. s. 51

Přestože je Dworkinova teorie v současné době velmi populární, stává se ze z mnoha stran předmětem kritiky. Hlavní skupina kritiků, převážně z řad pozitivistů, napadá Dworkinovo učení s odůvodněním, že role principů v jeho teorii v kombinaci s relativní volností, kterou teorie interpretovi ponechává stran jejich identifikace, může vést k tomu, že interpret má příliš velkou volnost a v důsledku získává převahu nad normotvůrcem. Jiní, například Richard Posner, kritizují teorii za to, že zejména svým důrazem na individuální práva a principy rovnosti může fungovat pouze v levicově liberálním kontextu.⁸⁵ Ačkoli Dworkin nezastírá svůj (v americkém kontextu) liberální přístup, osobně se domnívám, že jádro Dworkinovy teorie je možno interpretem číst a používat zcela bez ohledu na ideologické zakotvení.⁸⁶ I tento bod v páté kapitole otestujeme.

---

⁸⁵ Posner, R. A. 1999. *The Problematics of Moral and Legal Theory*. Cambridge: The Belknap Press.

⁸⁶ srov. Spaak, T. 2007. *Guidance and Constraint : The Action-Guiding Capacity of Theories of Legal Reasoning*. Uppsala: Iustus Förlag AB.

4 Teorie právní interpretace Williama Eskridge

4.1 Úvod

V této kapitole se pokusím představit jednu z teorií interpretace práva, která zatím stojí spíše stranou pozornosti české právní vědy i praxe. Touto teorií je teorie takzvané dynamické interpretace práva, jak ji představuje William Eskridge⁸⁷. V této kapitole se nejprve pokusím popsat teoretické základy Eskridgeova přístupu tím, že definuji takzvané originalistické přístupy k právnímu rozhodování, odlišné od přístupu pragmatického. Následně se budu zabývat vlastní Eskridgeovou, takzvanou dynamickou teorií interpretace práva. Na závěr se opět pokusím ilustrovat dynamickou teorii na praktickém případě. V čem tedy přináší dynamický přístup pohled na problematiku právní interpretace odlišný od teorií představených v předchozích dvou kapitolách?

4.2 Teorie

Klíč k uchopení problematiky dynamického přístupu k interpretaci práva leží v jejím vymezení vůči takzvaným originalistickým přístupům k interpretaci práva.⁸⁸ Originalistické přístupy se snaží rekonstruovat vůli zákonodárce, ať již jde o přístupy orientované textualisticky, teleologicky, nebo zdůrazňující historický výklad či roli právních principů. Jakkoli odlišné metody originalisté používají, jejich primárním cílem je dle Eskridge rekonstruovat záměr normotvůrce. Jejich metodologií je potom takzvaná imaginativní rekonstrukce, které v ideálním případě zajistí, že případ je rozhodnut tak, jak by ho rozhodl nejvyšší orgán legislativy.

Naproti tomu pragmatický přístup k interpretaci práva se snaží více akcentovat společenské změny jako celek a usnadnit rozhodování případů, které nebyly legislativou předjímány. Problémem originalistického přístupu je tedy podle Eskridge to, že rekonstrukce je často z různých důvodů, ať již se jedná o mnohoznačnost textu nebo o nemožnost historického výkladu, navýsost problematická. A zejména; i kdybychom připustili, že za určitých okolností soudce dokáže rozhodnout v souladu s vůlí zákonodárce, který ji vtiskl přesně do textu příslušné normy. Bude rozhodovat pouze

---

⁸⁷ William N. Eskridge, Jr., (27. října 1951) je významným americkým právním teoretikem, přednáší na univerzitě v Yale.

⁸⁸ Eskridge, W. 1994. *Dynamic statutory interpretation*. Cambridge: Harvard University Press. kapitola 2

podle jeho vůle projevené v minulosti, tedy za určitých již pominulých podmínek, a tedy nereaguje na případné změny prostředí či společnosti v době po přijetí normy.⁸⁹ Stejný problém, jaký jsme viděli v kapitole 2.2, vedl MacCormicka k vytvoření argumentu konsekvenencialistického.

Ačkoli dynamická teorie W. Eskridge vychází ze zkušenosti common law, navíc v jeho americké podobě, pojímá interpretaci práva jako holistický proces vycházející z charakteru právní normy nezávislém na systému práva, ve kterém jeho teorii uvádíme do praxe.⁹⁰

William Eskridge zastává názor, že interpretace práva je činností dynamickou a měla by být jako taková i pojímána a zkoumána.⁹¹ Dynamičnost teorie právní interpretace reflektuje hermeneutický rámec, ve kterém se interpret pohybuje.⁹² Ten je polycentrický, induktivní a spirální, skládající se z pavučiny představ, z konkrétních případů vyvozuje obecné závěry a pohybuje se na hermeneutické spirále, kdy interpret přichází k danému případu s určitým předporozuměním, to se přemění v názor, který je nadále přetvářen tak, jak interpret proniká do případu hlouběji a formuluje a zvažuje jednotlivé argumenty. Není tedy lineární, deduktivní a jednodimenzionální, jak jej pojímají klasické teorie právní interpretace, například teorie MacCormickova. Maršálek v této souvislosti hovoří o proplétání, ne-li splývání procesů kognitivních, interpretačních, hodnotících, rozhodovacích a argumentačních.⁹³ Model dynamického rozhodování autor předkládá jako takzvaný trychtýř abstrakce⁹⁴ (*funnel of abstraction*).⁹⁵

Na jedné straně trychtýře se nacházejí faktory interpretace, tedy jednotlivé metody výkladu práva, na druhé straně se pak nacházejí teoretická východiska korespondující

---

⁸⁹ Eskridge, W. 1994. *Dynamic statutory interpretation*. Cambridge: Harvard University Press. s. 198

⁹⁰ tamtéž, s. 7

⁹¹ tamtéž, s. 5-6

⁹² tamtéž, s.55

⁹³ Maršálek, P. 2008. *Právo a společnost*. Vyd. 1. Praha: Auditorium. s. 162

⁹⁴ viz obrázek na následující straně

⁹⁵ Eskridge, W. 1994. *Dynamic statutory interpretation*. Cambridge: Harvard University Press. s. 56, Figure 2.1

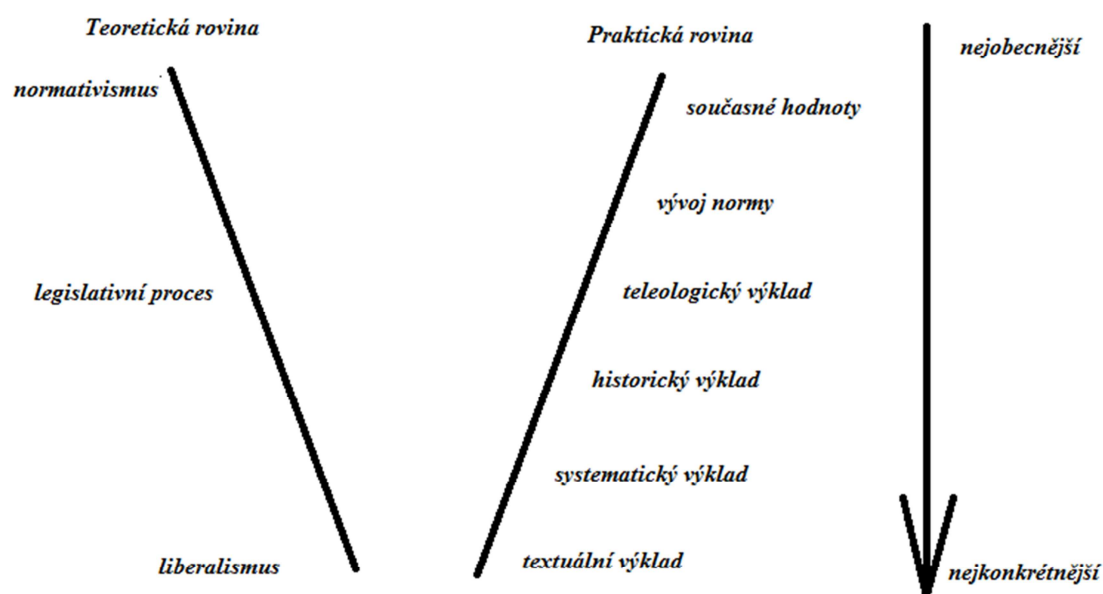
s těmito metodami. Ve směru odshora dolů se pohybujeme od abstraktního ke konkrétnímu. Zcela nahoře tedy můžeme nalézt *normativismus* korespondující s metodou výkladu pomocí *současných hodnot* (*Current Values*). Mezi nejdůležitější hodnoty Eskridge zahrnuje ideály spravedlnosti a na ně navazující hodnoty ústavy a ostatní legislativy, dále pak obecněji hodnoty současné morálky a politického či náboženského přesvědčení v nejširším slova smyslu sdílené veřejnosti.

Následujícím interpretačním faktorem je *vývoj normy* (*Evolution of Statute*), kterou autor pravděpodobně míní i trend vývoje v určitém odvětví práva.⁹⁶ Další metodou je *subjektivně teleologický výklad* (*Legislative Purpose*), kde se již pouštíme na pole *legislativního procesu*. Na dalším stupni se objevuje *výklad historický* (*Imaginative Reconstruction and Legislative History*) a dále *výklad systematický* (*Whole Act and Integration into Structure of Law*). Zcela dole je poté naproti *liberalismu* postaven *textuální výklad* (*StatutoryText*).⁹⁷

---

⁹⁶ Eskridge uvádí jako příklad pojem *persons „afflicted with psychopathic personality“*, který byl interpretován jako zahrnující homosexuály a využíván k odůvodnění jejich pronásledování do chvíle, kdy byla homosexualita vyškrtnuta ze seznamu psychických chorob. Tento argument ovšem cílí na situace vývoje práva pomocí systému precedentů, je tedy inherentní *common law*. srov. Eskridge, W. 1994. *Dynamic statutory interpretation*. Cambridge: Harvard University Press. s. 51 - 55

⁹⁷ V knize Eskridge, W. N. Jr., Frickey, P. P., Garrett E. 2000. *Legislation and Statutory Interpretation*, Foundation Press, se již autoři oprošťují od teoretického rámce jednotlivých metod a vynechávají pojmy *normativismus*, *liberalismus* a *legislativní proces*.

obr. – trychtýř abstrakce (anglické pojmy nahrazeny českými ekvivalenty)

Dynamický a multidimenzionální prvek teorie je ilustrován na jedné straně pouze částečnou hierarchizací jednotlivých metod a na straně druhé jejich vzájemnou provázaností. V procesu právní interpretace by tak interpret měl klouzat nahoru a dolů trychtýřem (*slide up and down the funnel*⁹⁸) a uvažovat nad různými možnými výsledky interpretace při zkoumání kladů a záporů každé metody ve světle těch okolních. Tím interpret kopíruje pohyb na hermeneutické spirále daleko lépe, než pokud by uvažoval v intencích hierarchizace metod.

Tvar trychtýře nám naznačuje i částečnou hierarchizaci metod. Ačkoli váha metod je vázána na množství možných myšlenkových zdrojů interpretace a zvyšuje se tedy směrem dolů, jednotlivé výklady jsou ve vzájemné závislosti. Interpret pohybující se trychtýřem se tudíž snaží porovnat jednotlivé interpretace a vybrat tu, která je co nejpřesvědčivější, tedy takovou, která je koherentní s konstrukcí vzájemně se ovlivňujících výkladů.

⁹⁸ Eskridge, W. 1994. *Dynamic statutory interpretation*. Cambridge: Harvard University Press. s.56

V tom se Eskridgova teorie podobá teorii Dworkinově. V obou se interpret pokouší najít správnou odpověď, když pojímá právo jako ideálně bezrozporný celek. Zatímco Dworkinova teorie předpokládá bezrozpornost originární, vycházející z vůle normotvůrce, Eskridgův právní systém se neustále proměňuje s ohledem na hodnoty v daný čas společností zastávané.

Jak bude tedy postupovat interpret dle teorie interpretace práva Williama Eskridge?

4.3 Ilustrace na případu

Příklad, který jsem zvolil jako modelový pro ilustraci Eskridgeovy teorie, je případ Nejvyššího soudu Spojených států amerických *Církev svaté trojice versus Spojené státy (Church of Holy Trinity v United States)*⁹⁹ z roku 1892. Fakta můžeme shrnout následovně.

Federální zákon z roku 1885 stanovil, že: *„Je nezákonné pro všechny osoby, společnosti, společenství nebo korporace zaplatit přepravu, nebo jiným způsobem pomáhat nebo podporovat dovoz či přestěhování jakýchkoli cizinců a cizích státních příslušníků do Spojených států amerických, jejich teritorií nebo Districtu of Columbia, pomocí smlouvy nebo dohody, ať již ústní nebo písemné, výslovné nebo konkludentní, uzavřené před přepravou a přestěhováním, s cizincem nebo cizím státním příslušníkem, o výkonu práce nebo služeb jakékoli povahy na území Spojených států amerických, jejich teritorií nebo Districtu of Columbia.“*

V roce 1887 zaměstnala Církev svaté trojice v New Yorku Angličana, pana E. Walpole Warrena, jako kazatele a smluvila s ním jeho přestěhování do Spojených států, aby zde mohl svou práci vykonávat.

Nejvyšší soud zvrátil rozsudek nižšího soudu a rozhodl ve prospěch žalované Církve svaté trojice. Důvody můžeme nalézt v argumentaci soudce zpravodaje, D. J. Brewera. D. J. Brewer na jednu stranu připouští, že text zákona v tomto případě hovoří jasně a že daný případ pod něj můžeme snadno subsumovat. Na druhou stranu ovšem přednáší několik argumentů podporujících opak. Za nejpodstatnější můžeme považovat

---

⁹⁹ 143 U.S. 457 (1892)

dva. Prvním argumentem je argument historický, soudce Brewer dokazuje, že nebylo rozhodně úmyslem zákonodárce zapovídat církvi kontraktovat kazatele-cizince, neboť norma cílila na dovoz manuálních dělníků. Druhým argumentem je potom argument teleologický. Soudce Brewer, popisuje křesťanské kořeny Spojených států a tvrdí, že Američané jsou „křesťanský národ“, což dokazuje i odkazem na ústavní a historické dokumenty Spojených států, mj. odkazem na první dodatek americké ústavy.

W. Eskridge však uvádí tento případ jako modelový pro ilustraci své teorie. Pokud zkombinujeme argumentaci soudu a trychtýř abstrakce, zjistíme, že argumentace soudu se shoduje s tím, jak má soudce podle Eskridge uvažovat. Brewerův první argument účelem můžeme tedy označit za *výklad historický (Imaginative Reconstruction and Legislative History)*, druhý argument potom za kombinaci *subjektivního teleologického výkladu (Legislative Purpose)* a *výkladu systematického (Whole Act and Integration into Structure of Law)*. Pokud se budeme tedy pohybovat nahoru a dolů v trychtýři, respektive kroužit v hermeneutické spirále, musíme z pojmu *práce a služby zakotvené* v příslušném zákoně číst ve světle účelu zákona, intence jeho tvůrce a systému amerického práva a náboženské úkony z nich vyjmout, jak to Nejvyšší soud v našem případě učinil. Opak by byl nejen v rozporu se záměrem legislativy, ale i, a to je z hlediska Eskridgeovy teorie především důležité, ze společenského hlediska nepřijatelný.¹⁰⁰

4.4 Dílčí závěr

Jak jsme ukázali na příkladu; teorie dynamické interpretace představuje bezpochyby zajímavou a podnětnou metodologii interpretace práva. Její hlavní předností je jednak schopnost reflexe způsobu uvažování interpreta textu a může proto sloužit i jako vodítko při čtení a výzkumu soudních rozhodnutí, stejně jako rozšíření možností a metod interpretace.

Teorie dynamická trychtýřem abstrakce interpretaci umožňuje překonat teorie postavené na hierarchizaci metod, které se občas musí uchýlovat k argumentaci nepřípustnosti některého výkladu jako zjevně absurdního¹⁰¹, aby mohla umožnit interpretaci vlastní hierarchii překonat. Teorie dynamické interpretace také zavádí

---

¹⁰⁰ V knize Eskridge, W. N. Jr., Frickey, P. P., Garrett E. 2000. *Legislation and Statutory Interpretation*, Foundation Press. s. 223n

¹⁰¹ viz kapitola 2.3 a rozbor případu Riggs v Palmer

argumentaci změnou hodnot jako metodu umožňující překonat potenciálně problematický vztah historického výkladu odrážejícího morální hodnoty současné společnosti. Vtělení prvních dvou výše uvedených metod, tedy interpretace pomocí *současných hodnot* a *vývoje normy* do celé koncepce nalézání práva, je rozhodně zajímavým konceptem.

Pustili-li bychom se na tenký led kritikův, mohli bychom na druhou stranu dospět k závěru, že teorie dává soudci přílišnou rozhodovací volnost a ten může (a bude) do svých rozhodnutí projíkovat svůj vlastní hodnotový rámec namísto hodnot nepopíratelně sdílených celou společností. Takové uchopení představované metodologie by mohlo vést k narušení oddělení složek moci v demokratickém právním státě. Také je možno argumentovat, zda koncept vzájemného ovlivňování a určování jednotlivých argumentů přináší opravdu něco kvalitativně nového. Obzvláště vzhledem k faktu, že interpret bude interpretační metody a z nich vyplývající argumenty pojímat jednotlivě.

Tuto část práce zakončuji s myšlenkou, že by bylo vhodné prozkoumat možnosti Eskridgeovy teorie interpretace práva v souvislosti s takzvanou metodou mlhavé množiny (fuzzy set analysis), která taktéž kombinuje v analýze více prvků s tím, že jednotlivým kvalitativním znakům přiřazuje kvantitativní hodnoty.¹⁰² Dle mého názoru by takový přístup mohl názorněji ilustrovat přínos nových argumentů v této teorii, na druhou stranu bychom částečně rezignovali na její hermeneutické základy.

---

¹⁰² Princip této teorie, etabloující se v současnosti ve společenských vědách, je překonání rozdílu kvalitativních a kvantitativních výzkumných metod. První jmenované analyzují hloubkově předmětné děje nebo texty, zatímco ty druhé sledují kvantifikovatelné údaje. Metoda mlhavé množiny přiřazuje hodnoty jednotlivým textově vyjádřitelným jevům (v našem případě by se jednalo o argumenty na pravé straně trychtýře abstrakce) a na následně měří, do jaké míry byly maximy jednotlivých jevů naplněny (většinou v hodnotách 0-1). K výsledku interpretace se následně dostává přes vynásobení obou hodnot a následnou práci s těmito výsledky. V našem případě by bylo možno sečíst tyto výsledky a srovnat jejich hodnoty u jednotlivých interpretačních možností. srov. např. in: Drulák, P. a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál. s. 72-73

5 Praktická část

5.1 Úvod

Jak jsem předestřel v úvodu této práce, v praktické části se pokusím odpovědět na otázky, zaprvé, zda jsou tyto teorie uplatnitelné v procesu interpretace českého práva, a zadruhé, zda při jejich uplatnění docházíme k výsledkům odlišným při aplikaci jednotlivých teorií a od těch, ke kterým ve vybraných případech dospěly soudy? Proto aplikuji teorie popsané v předchozích kapitolách na různých případech zejména českých soudů. Nejdříve shrnu argumentační strukturu českých rozhodnutí, identifikuji jednotlivé použité a použitelné argumenty a aplikuji na dané problémy tři teorie právního rozhodování, jimiž se tato práce zabývá. Srovnáním výsledků aplikace jednotlivých teorií s původním rozsudkem i mezi sebou navzájem pak dostaneme odpověď na to, jakým způsobem ovlivní aplikace jednotlivých teorií výsledek soudcovy úvahy.

Případy, jak jsem zmiňoval v úvodu, byly vybrány bez ohledu na to, zda jsou vhodné k tomu, aby na ně dané teorie byly aplikovány. Zvoleny byly pro svou věcnou nebo argumentační zajímavost. Důležitým faktorem pro volbu byly také oblasti problematiky jednotlivých případů. Aby bylo možné zodpovědět výzkumné otázky v této práci položené, je vhodné zvolit případy z různých oborů práva, neboť interpretace práva v různých oborech se může v některých aspektech lišit. Těmito případy jsou: rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 34/2010 – 73, usnesení Nejvyššího soudu ČR 11 Tcu 135/2012-42 a nález Ústavního soudu Pl. ÚS 66/04 (vyhlášen ve Sbírce zákonů jako č. 434/2006 Sb.).

Než ovšem začnu s aplikací teorií na případy řešené před českými soudy, aplikaci teorií vyzkouším na významném evropském precedentu, případu Van Gend en Loos. Domnívám se, že pro účely této práce to bude užitečné proto, že tím otestuji aplikaci teorií na známý případ, který se z podstaty rozhodování případů před evropskými soudy vymyká běžnému dělení právních systémů kontinentálního práva a common law. Bude tak sloužit jako spojnice mezi případy rozebíranými jako ilustrační v teoretické části a případy českých soudů.

Na závěr tohoto úvodu je nutno dodat, že některé případy v této části řešené obsahují i jiné interpretační problémy a argumentační roviny než ty zde rozebírané, byl z nich tedy extrapolován interpretační problém nejvýznamnější.

5.2 Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. - Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Pays-Bas. - Case 26-62 (případ Van Gend en Loos¹⁰³)

5.2.1 Fakta

Nizozemská obchodní společnost Van Gend en Loos dovážela do Německé spolkové republiky emulzi močovinného formaldehydu. 1. ledna 1958 nabyla účinnosti Smlouva o založení EHS (dále jen Smlouva), jejíž článek 12 zapovídá zavádění nových cel mezi členskými státy, když čteme: „*Členské státy nebudou mezi sebou zavádět nová dovozní nebo vývozní cla ani poplatky s rovnocenným účinkem, ani zvyšovat ty, které ve vzájemných obchodních vztazích uplatňují.*“ Nadto, cla zavedená před nabytím účinnosti Smlouvy měla být na základě článku 13 Smlouvy postupně odstraňována. Německá spolková republika ovšem na formaldehyd dovezený po 1. lednu 1958 uplatňovala clo vyšší než před 1. lednem 1958.

Společnost Van Gend en Loos se obrátila na příslušný nizozemský správní soud (Tariefcommissie). Tariefcommissie řízení přerušil a předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, kterou se tázal, zda má „*článek 12 Smlouvy přímý účinek, respektive, zda článek 12 Smlouvy EHS má vnitřní účinek, jinými slovy, zda strany mohou na základě tohoto článku uplatnit individuální práva, jež musí soudce zachovat.*“ Jako obtížnou se ukázala již otázka, zda je Soud příslušný o předběžné otázce předložené Tariefcommissie rozhodovat.

5.2.2 Argumenty

Vlády Nizozemska a Belgie v úvodu namítaly, že z článků 169 a 170 Smlouvy vyplývá, že pouze členský stát a Komise jsou oprávněny žalovat porušení smlouvy před Soudním dvorem. Článek 169 zní: „*Má-li Komise za to, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj z této smlouvy vyplývá, vydá o tom odůvodněné stanovisko poté, co umožní tomuto státu podat vyjádření. Nevyhoví-li tento stát stanovisku ve lhůtě stanovené Komisí, může Komise předložit věc Soudnímu dvoru.*“ Článek 170 potom zní: „*Má-li členský stát za to, že jiný členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá z*

---

¹⁰³ Z důvodu zvýšení přehlednosti textu budou citované případy nazývány přezdívkami pro tuto příležitost vytvořenými.

této smlouvy, může věc předložit Soudnímu dvoru. Dříve než členský stát podá proti jinému členskému státu žalobu pro údajné nesplnění povinnosti, která pro něj vyplývá z této smlouvy, předloží věc Komisi. Komise vydá odůvodněné stanovisko poté, co umožní zúčastněným státům, aby si navzájem předložily písemná i ústní vyjádření. Nevydá-li Komise takové stanovisko ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy jí věc byla předložena, může být věc předložena Soudnímu dvoru i bez stanoviska Komise.“ Z toho můžeme pomocí argumentu a contrario dovést, že věc nemůže být předložena Soudnímu dvoru z iniciativy jednotlivce (ani prostřednictvím soudu), nýbrž pouze vládou příslušné členské země. Tento argument můžeme označit jako textuální.

Vlády dále namítaly, že s ohledem na článek 177 Smlouvy, který zní: *„Soudní dvůr má pravomoc rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se: a) výkladu této smlouvy, b) platnosti a výkladu aktů přijatých orgány Společenství, c) výkladu statutů subjektů zřízených aktem Rady, pokud tak tyto statuty stanoví. Vystane-li taková otázka před soudem členského státu, může tento soud, považuje-li rozhodnutí o této otázce za nezbytné k vynesení svého rozsudku, požádat Soudní dvůr o rozhodnutí o této otázce. Vystane-li taková otázka při jednání před vnitrostátním soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, je tento soud povinen obrátit se na Soudní dvůr,“* není přípustné, aby soud rozhodoval o dané věci, protože ta se netýká interpretace článku 12, o jehož obsahu byli všichni relevantní aktéři zajedno, nýbrž jeho aplikace. Tento argument můžeme taktéž označit jako textuální.

Naproti tomu Komise argumentovala, že, zaprvé, aplikace Smlouvy nemůže být určována jednotlivými národními právními řády. Jelikož Komise tento argument dále nerozvádí, můžeme ho pokládat za argument teleologický. Předmětná otázka tohoto případu musí být dle Komise interpretována jako výklad smlouvy ve smyslu článku 177, neboť otázka předložená Tariefcommissie se týká interpretace Smlouvy ve smyslu článku 177, nikoli její aplikace dle národního práva členské země. Dle mého názoru se jedná o argument textuální. Komise dále namítala, že pokud by bylo Soudem rozhodnuto ve smyslu nepříslušnosti, vedlo by to k *„paradoxnímu a šokujícímu závěru, že práva jednotlivců by byla chráněna ve všech případech porušení komunitárního práva krom případu porušení komunitárního práva členským státem.“* V tomto případě se jedná o argument teleologický.

Shrnuto, aby Soudní dvůr rozhodl o své pravomoci kladně, musí shledat, že předběžná otázka se týká interpretace smlouvy dle článku 177, nikoli její aplikace, a že článek 170 umožňuje předkládat věc Soudnímu dvoru z iniciativy jednotlivce, byť prostřednictvím soudu členského státu.

Soudní dvůr rozhodl otázku argumentace článkem 169 a 170, tedy problém, zda věc může být předložena Soudnímu dvoru z iniciativy jednotlivce, kladně ve smyslu své příslušnosti. Soudní dvůr argumentoval, že z článku 169 a 170 vyplývá, že jednotlivec sice nemůže přímo žalovat před Soudním dvorem, avšak jistě může využít své právo bránit svá práva ze Smlouvy před národním soudem, který, jako orgán národního státu, již může případ přenést před Soudní dvůr. Tuto úvahu lze označit za argument textuální. Opačný postup by dle názoru Soudního dvora znamenal odejmutí veškerých Smlouvou zaručených práv jednotlivců. Tolik argument teleologický. Dle soudu zde hrozí, že v takovém případě by se pravomoci soudu dle článku 177 mohly stát obsoletními. Tento třetí argument má potom povahu systematickou.

Co se týče smyslu článku 177, Soudní dvůr se ztotožnil s názorem Komise, tudíž že otázka předložená Tariefcommissie musí být vnímána jako týkající se interpretace Smlouvy jako celku, nikoli aplikace v konkrétním případě.

5.2.3 Aplikace teorií na případ

Jak by tedy tento případ mohl řešit soudce, který by následoval teorie Neila MacCormicka, Ronalda Dworkina a Williama Eskridge?

Jakým způsobem by řešil případ soudce, který následuje MacCormickovu teorii? Prvním a rozhodujícím argumentem, který dle teorie popsané v kapitole 2.1 pomyslný maccormickovský soudce vezme v úvahu, je argument konzistence, tedy v principu argument jazykový. Soudem předloženou argumentací týkající se článku 177, dle které spadá předběžná otázka předložená Tariefcommissie do oblasti interpretace Smlouvy (nikoli její vnitrostátní aplikace) je možno považovat za přesvědčivou.

Problém ovšem nastává u úvahy vykládající článek 170. Ten dle mého názoru přiznává jurisdikci pouze vládám členských států, nikoli soudu. Pokud by normotvůrce zamýšlel přiznat pravomoc předkládat interpretační problémy ze Smlouvy i jiným

subjektům, formulace by velmi pravděpodobně zněla jinak. To potvrzují i argumenty podané signatáři Smlouvy Soudnímu dvoru.

V případě, kdy maccormickovský soudce zjistí, že jazykový výklad připouští několik možných interpretací, přejde k argumentům koherence a konsekvence a ve prospěch méně obvyklé možné interpretace přistoupí ve chvíli, kdy jsou oba zbylé argumenty obzvláště kvalitní. Připusťme, že článek 170 umožňuje výklad dvojí.

Jediný předložený argument identifikovaný jako systematický a tudíž je možno jej označit za argument koherence, byl argument soudu o potenciální obsolenci článku 177. Ten se ovšem zakládá na nevyřčeném předpokladu, že členské státy ani Komise nebudou postupovat dle článků 169 a 170. Nelze ho tudíž označit za příliš přesvědčivý. Žádný argument normativní koherence globální, tedy argument interpretující smysl daného ustanovení v kontextu komunitárního práva, se v předchozí argumentaci neobjevil. I kdybychom připustili, že účelem Smlouvy je vytvořit vnitřní trh a tento účel bude naplněn v případě, že umožníme jednotlivcům obranu proti nesprávné interpretaci Smlouvy, a tím pádem tvrdili, že správná interpretace článku 170 v kontextu komunitárního práva musí obsahovat právo jednotlivce iniciovat řízení o interpretaci před Soudním dvorem, stále musíme nalézt přesvědčivý argument konsekvence.

Argument konsekvence předkládaný Komisí a Soudem týkající se nepřípustnosti zákazu jednotlivcům úspěšně se brát za svá práva ze Smlouvy i za pomoci Soudu lze hodnotit jako velmi relevantní, nelze ovšem souhlasit s Komisí, že by opačný postup byl absurdní. O jeho absurditě nejsou přesvědčeni ani signatáři smlouvy, reprezentanti Nizozemska a Belgie.

Shrnuto, soudce postupující dle teorie MacCormikovy by zřejmě neshledal argumenty koherence a konsekvence natolik přesvědčivé, aby vyvážily běžnou jazykovou interpretaci článku 170. MacCormickovský soudce by tedy rozhodl, že nemá pravomoc o předběžné otázce rozhodnout.

Druhým pomyslným soudcem, jehož možný přístup k interpretaci případu Van Gend en Loos se pokusím konstruovat, je soudce dworkinovský. Přístup takového soudce začíná taktéž výkladem jazykovým. Jak jsem uvedl výše, problematickou se z tohoto pohledu jeví být interpretace článku 170, na rozdíl od článku 177. Soudce tedy přechází k

argumentu systematickému. Jak uvedeno výše, jediný předložený argument identifikovaný jako systematický nemůžeme označit za příliš přesvědčivý.

Dworkinovsky soudce se bude tedy snažit konstruovat teorii, která nejlépe vyváží a ochrání relevantní subjektivní práva účastníků. Vezměme v úvahu základní typy principů, jak byly představeny v kapitole 3.2. Zejména princip rovnosti vyjadřující, že všichni občané by měli mít stejnou možnost podílet se na politických rozhodnutích v nejšířším slova smyslu a princip právního státu reprezentující myšlenku rovnosti v procedurálních záležitostech vedou jasně k úvaze, že interpret by se měl přiklonit k takové interpretační možnosti, která bude v tomto případě přiznávat co nejvíce procedurálních práv společnosti Van Gend en Loos. Nutně tedy musíme dospět k závěru, že dworkinovský soudce by se přiklonil k úvaze Soudu, totiž že relevantní právo, které je nutno v tomto případě chránit, je právo společnosti Van Gend en Loos domáhat se svého práva dle článku 12 Smlouvy.

Třetím pomyslným soudcem, jehož možný přístup k interpretaci případu Van Gend en Loos se pokusím konstruovat, je soudce následující teorii Eskridgeovu. Eskridgeovský soudce nejdříve zhodnotí situaci týkající se výkladu jazykového. Textuální výklad, jak již bylo řečeno, v tomto případě svědčí spíše v neprospěch společnosti Van Gend en Loos. Výklad systematický potom nepřináší do situace více světla. Historický argument v tomto případě použit nebyl. Avšak vzhledem k tomu, že normotvůrce sám je v tomto případě stranou sporu, lze se oprávněně domnívat, že pléduje za takovou možnou interpretaci, kterou se domníval, že původně schválil.

Teleologický výklad v tomto případě svědčí spíše ve prospěch společnosti Van Gend en Loos, stejně tak jako argument vývojem v tomto právním odvětví, neboť komunitární právo se bezpochyby vyvíjelo již v této době směrem ke stále těsnější unii. Argument současnými hodnotami nelze v tomto případě užít, neboť se lze jen stěží domnívat, že od doby přijetí Smlouvy do doby vzniku případu se hodnoty společnosti pro případ Van Gend en Loos relevantní nějakým způsobem změnily.

Jak by tedy pomyslný eskridgeovský soudce rozhodl tento případ? V tomto případě si konkurují argumenty textuální a historický na straně jedné s argumentem teleologickým a argumentem vývojem normy na straně druhé. Jsem přesvědčen, že

vzhledem k tomu, že argumenty ležící v trychtýři abstrakce směrem dolů mají v rozhodnutí větší váhu než ty nahoře, soudce následující teorii W. Eskridge by rozhodl v neprospěch společnosti Van Gend en Loos.

5.3 Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 34/2010 – 73 (případ revizor)

5.3.1 Fakta

Dne 4. 5. 2009 chytil revizor dopravního podniku v plzeňském trolejbusu černého pasažéra. Následně se mezi těmito dvěma odehrála fyzická potyčka, která skončila lehkým zraněním černého pasažéra. V průběhu vyšetřování nebylo dostatečným způsobem objasněno, kdo onu potyčku vyprovokoval - zda černý pasažér ve snaze odstrčit revizora a utéci, nebo revizor ve snaze černého pasažéra zadržet. Otázkou, kterou se soud zabýval, je, zda mohl revizor svým jednáním spáchat přešůpek proti občanskému soužití, nebo zda je možné pro jeho chování nalézt oporu v právu.

V bodech 42 a 43 rozsudku soud cituje relevantní právní úpravu: „Podle § 37 odst. 4 stejného zákona *průvodčí drážního vozidla, osoba, která řídí drážní vozidlo, nebo jiná osoba ve veřejné drážní osobní dopravě pověřená dopravcem a vybavená kontrolním odznakem nebo průkazem dopravce (dále jen „pověřená osoba“)* je oprávněna dávat cestujícím pokyny a příkazy k zajištění jejich bezpečnosti, bezpečnosti ostatních cestujících a bezpečnosti a plynulosti dopravy. Pověřená osoba je oprávněna mj. vyloučit z přepravy cestujícího, který se na výzvu pověřené osoby neprokáže platným jízdním dokladem a nesplní povinnost zaplatit jízdné a přírážku [§ 37 odst. 4 písm. a)], uložit cestujícímu, který se neprokal platným jízdním dokladem, zaplacení jízdného a přírážky k jízdnému nebo vyžadovat od cestujícího osobní údaje potřebné k vymáhání jízdného a přírážky k jízdnému, pokud cestující nezplatí na místě; osobními údaji jsou jméno, příjmení, rodné číslo nebo datum narození a adresa místa trvalého pobytu, uvedené v osobním dokladu cestujícího vydaném příslušným správním úřadem [§ 37 odst. 4 písm. d)].

Právům pověřené osoby dle § 37 odst. 4 zákona o dráhách korespondují povinnosti cestujícího podle § 37 odst. 5 stejného zákona. Podle tohoto ustanovení je cestující mj. povinen *dbát pokynů a příkazů pověřené osoby, které směřují k zajištění bezpečnosti a plynulosti drážní dopravy, jeho bezpečnosti nebo bezpečnosti ostatních cestujících* [§ 37 odst. 5 písm. a)], *na výzvu pověřené osoby se prokázat platným jízdním dokladem; neprokáže-li se platným jízdním dokladem z příčin na své straně, zaplatit*

jízdné z nástupní do cílové stanice nebo, nelze-li bezpečně zjistit stanici, kde cestující nastoupil, z výchozí stanice vlaku a přírážku k jízdnému nebo se prokázat osobními údaji potřebnými na vymáhání zaplacení jízdného a přírážky k jízdnému, pokud cestující nezplatí na místě [§ 37 odst. 5 písm. b)], na výzvu pověřené osoby zaplatit přírážku za nedodržování přepravního řádu [§ 37 odst. 5 písm. c)], na výzvu pověřené osoby ji následovat na vhodné pracoviště veřejné správy ke zjištění totožnosti, anebo na výzvu pověřené osoby setrvat na vhodném místě do příchodu osoby oprávněné zjistit totožnost cestujícího, a to nesplní-li povinnosti uvedené v písmenu b) [§ 37 odst. 5 písm. d)].“

5.3.2 Předložené argumenty

Soud se v rozsudku přiklonil k názoru, že pro revizorův fyzický zásah proti černému pasažérovi v právu oporu nalézt můžeme. Pro své tvrzení přinesl několik argumentů. Prvním argumentem je argument systematický, neboť: *„pokud interpret dospěje k závěru, že povinnost cestujícího dle § 37 odst. 5 písm. d) není jakkoliv vynutitelná, a záleží tedy na dobré vůli cestujícího, zda pověřenou osobu následuje např. na policejní služebnu, činí z § 37 odst. 5 písm. d) ve své podstatě normu bez sankce, tedy lex imperfecta.“* V témže bodě rozsudku můžeme v návaznosti číst i druhý argument, argument ad absurdum. *„Sankce vůči tzv. „černým pasažérům“ nastíněné v § 37 odst. 5 by tak ve své podstatě byly aplikovatelné pouze vůči cestujícím, kteří by se jim podrobili dobrovolně. Naopak cestující bezohlední a vůči revizorovi dokonce agresivní by žádné negativní následky spojené se svým jednáním nenesli. Jednoduše by totiž z místa odešli. Takováto interpretace upřednostňující osoby jednající protiprávně před osobami svých povinností dbalých je však naprosto nepřijatelná.“* Tento argument můžeme označit za argument teleologický. *„Současně by,“* dle názoru soudu, taková úprava *„ponechala provozovatele drážní dopravy bez jakékoliv ochrany proti protiprávním zásahům do jeho majetkových práv formou bezplatného (ergo nezákonného) využívání jím poskytovaných služeb.“* Tento argument můžeme označit taktéž za argument teleologický.

Následně soud argumentuje, že *„Přestupkem může být pouze protiprávní čin. Chybí-li znak protiprávnosti, nelze odpovědnost za přestupek vyvozovat, protože se pak jedná o dovolené jednání, které, ačkoliv se svými znaky podobá přestupku, nenaplnuje skutkovou podstatu přestupku a není ani nebezpečné pro společnost. (...) Podle § 2 odst.*

2 písm. a) zákona o přestupcích přestupkem není jednání, jímž někdo přiměřeným způsobem odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný zákonem. Tímto zájmem může být jakýkoliv zájem chráněný zákonem, včetně zájmu na ochraně majetkových práv“. Tento argument můžeme označit za argument systematický. Ten je poté podpořen i právní doktrínou, která uvádí, že: „nikdo není povinen strpět nezákonné zásahy do svých zákonem chráněných práv, resp. právo nemusí ustupovat bezpráví, ať je již jakkoliv intenzivní“ (Kuchta, J. *Nutná obrana*. Brno, Masarykova univerzita 1999, s. 100).“ Jednání černého pasažéra přitom můžeme snadno pod útok na majetkový zájem chráněný zákonem podřadit. Jedná se tedy opět o argument systematický.

5.3.3 Aplikace teorií na případ

Jak by tedy tento případ mohl řešit soudce, který by následoval teorie Neila MacCormicka, Ronalda Dworkina a Williama Eskridge?

Pomyslný maccormickovský soudce by nejdříve zhodnotil případ z hlediska konzistence, použije tedy jazykovou metodu výkladu. Jazykovou metodu výkladu lze v tomto případě pouze těžko aplikovat, neboť relevantní právní norma sice ukládá povinnosti černého pasažéra, ale o právech revizora v případě absence pasažérovy spolupráce mlčí. Argument konzistence tedy není možné dost dobře použít.

Přejdeme tedy k argumentu koherence. Soud dle mého názoru pokládá dva přesvědčivé argumenty koherence, když zaprvé pokládá úpravu do kontextu právního řádu a zadruhé apeluje na principy právní úpravy. Můžeme tedy říci, že argumentů koherence ve smyslu argumentů systematických nalezneme v argumentaci soudu dostatek, přičemž všechny svědčí ve prospěch dopravního podniku. Stejně tak ovšem můžeme v argumentaci osudu nalézt argument normativní koherence globální, a to argument označený jako teleologický, dle něhož není právně možné *upřednostňovat* „osoby jednající protiprávně před osobami svých povinností dbalých.“

Posledním argumentem je argument konsekvence. Konsekvencialistický argument můžeme nalézt i v citovaném rozsudku v části, kdy soudce předkládá svou vizi nevyhmatelnosti pokut u agresivních černých pasažérů. Považuji tudíž za nepochybné, že maccormickovský soudce by se v tomto případě přiklonil na stranu revizora.

Jak by rozhodoval pomyslný dworkinovský soudce? V případě, kdy samotný jazykový výklad nevede k výsledku, snažil by se takový soudce využít výklad systematický a nalézt právní principy, kterými je v tomto případě interpret vázán tak, aby právo dávalo smysl jako celek a práva jednotlivých účastníků nebyla narušena. Pokud se pokusíme o takovou úvahu, argumenty, které využijeme jako první, jsou (stejně jako v předchozím případě) části rozsudku, kde pokládá úpravu do kontextu právního řádu. Systematickým výkladem tedy dojdeme k závěru svědčícím spíše pro rozhodnutí v neprospěch černého pasažéra.

Práva, která v kontextu tohoto případu musíme vzít v úvahu, jsou dvojí. Na jedné straně je to právo černého pasažéra na vlastní osobní integritu, která jednáním revizora byla jistě narušena. Na straně druhé leží právo dopravního podniku na ochranu jeho majetkových zájmů. Z kontextu práva jednoznačně vyplývá, že má v tomto případě přednost zájem dopravního podniku. Prvním důvodem je, že primárním narušitelem subjektivního práva je černý pasažér, upírající právo dopravního podniku na přepravné ze smlouvy. Druhý důvod vyplývá z Dworkinova principu spravedlnosti, dle něhož musí soud hájit spravedlivou distribuci zdrojů ve společnosti, tedy v našem případě odměnu za služby. Dle mého názoru by se dworkinovský soudce při vyvažování zájmů z výše uvedených důvodů taktéž rozhodl interpretovat právo ve prospěch revizora.

A co pomyslný eskridgeovský soudce? Domnívám se, že ten by dospěl ke shodnému závěru a při absenci jednoznačného textu relevantní právní normy by rozhodl taktéž v souladu se závěry soudu. Kombinace argumentů systematických a teleologických by v tomto případě měla jistě rozhodující váhu. K odlišnému závěru by interpret nemohl dojít ani v případě, že dle jeho názoru měly v současnosti hodnoty ochrany osobní integrity černého pasažéra přednost před možnou zvláštností revizora, neboť i tehdy by argumenty systematické a teleologické převážily nad argumentem současnými hodnotami. Takovou interpretaci ovšem považuji za neslučitelnou se současnou domácí realitou.

5.4 Usnesení Nejvyššího osudu ČR 11 Tcu 135/2012-42 (případ JUDr. V. B.¹⁰⁴)

5.4.1 Fakta

JUDr. V. B. (dále Vít Bárta), poslanec Parlamentu České republiky, ministr a čelný představitel strany Věci veřejné, při diskusi na jednání poslaneckého klubu strany, „při níž někteří poslanci kritizovali dopady účinné novely zákona o daních z příjmu, jíž došlo ke zdanění poslaneckých náhrad, a tedy k faktickému podstatnému snížení příjmů poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, nabídl při vědomí svých mimořádně dobrých majetkových poměrů celému poslaneckému klubu, že bude poslancům v případě finančních problémů individuálně k dispozici, čímž mínil, že je poslancům připraven poskytnout výhodnou půjčku či jinou formu pomoci spočívající zejména v případném zajištění zakázek v rámci jiné výdělečné činnosti provozované poslanci, přičemž jeho nabídka byla motivována přinejmenším z podstatné části obavou z negativní mediální odezvy, jež by politickou stranu Věci veřejné postihla v případě znovuotevření debaty o výši poslaneckých příjmů a v případě snahy o opětovnou změnu zákona ze strany poslanců této politické strany, čemuž se svou nabídkou snažil zabránit.“ Toto jeho jednání bylo soudem vyhodnoceno jako naplňující skutkovou podstatu zločinu podplácení. To ovšem není předmětem tohoto interpretačního problému. Obhajoba totiž namítala, že na jednání se vztahovala poslanecká imunita Víta Bárty, respektive hmotněprávní exempce dle čl. 27 odst. 1 a 2 Ústavy České republiky (dále jen Ústava), kdy nejen, že nepřichází v úvahu trestní stíhání poslance, ale je dopředu vyloučena jeho trestní či jiná veřejnoprávní odpovědnost. Čl. 27 odst. 1 a 2 Ústavy zní: „(1) Poslance ani senátora nelze postihnout pro hlasování v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo jejich orgánech.

(2) Za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo v jejich orgánech nelze poslance nebo senátora trestně stíhat. Poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem.“

---

¹⁰⁴ srov. Kühn, Z. 2009. *Anonymizační manie stále žije* (dostupný z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/12/anonymizacni-manie-stale-zije.html> (navštíveno 25. 11. 2012))

Čl. 31 Ústavy zní: „(1) Komory zřizují jako své orgány výbory a komise.“ Vposledku, část šestá zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, jmenuje mezi orgány sněmovny pouze výbory a komise.

Otázkou, kterou byl soud nucen řešit je, zda popsané jednání je projevem učiněným v Poslanecké sněmovně nebo v jejím orgánu.

5.4.2 Předložené argumenty

Obhajoba prezentuje systematické argumenty, když rozebírá ne nedůležitou roli, jakou hrají poslanecké kluby v legislativním procesu. Nadto, disponují dalšími významnými pravomocemi, které vyplývají z jednacího řádu, například navrhnout některé sněmovní funkcionáře, ovlivňovat zasedací pořádek ve Sněmovně a ovlivňovat, jak se budou projednávat některé body na plénu. Předseda poslaneckého klubu dále disponuje některými právy, která běžný poslanec nepožívá. Dva poslanecké kluby pak mohou na základě své námitky zabránit tomu, aby Sněmovna vyslovila s návrhem zákona souhlas již v prvním čtení, a rovněž tak zabránit zkrácení lhůty pro projednání návrhu zákona ve výboru. Poslanecký klub také podává návrh na kandidáty pro volbu předsedy Sněmovny, místopředsedů Sněmovny, předsedů výborů a komisí Sněmovny, nominuje ověřovatele Sněmovny a navrhuje členy výborů a komisí Sněmovny a jejich počty.

Soud dále předkládá komparativní argument obhajoby, dle něhož je imunita poslanců Evropského parlamentu mnohem širší než poslanců parlamentu českého.

Největší část rozsudku je pak věnována argumentaci teleologické. Obhajoba tak nejdříve dospívá k závěru, že: „*Výkladem teleologickým dochází obviněný k závěru, že účelem imunity vztahující se na projevy poslanců je umožnit poslancům svobodně a bez zábran se vyjadřovat při výkonu svého mandátu tak, aby mohl poslanec bez obav vyjádřit názor k projednávané věci nebo k dotčeným osobám. Typicky jsou názory vyjadřovány v rámci plenárního zasedání. Obdobou je však i jednání na poslaneckém klubu, jehož význam je nepochybný.*“

Soud nejdříve prostudoval odbornou literaturu a dospěl k závěru, že na jejím základě nelze jednoznačně rozhodnout, zda poslanecký klub patří či nepatří mezi orgány Sněmovny. Pokud může být považován za orgán sněmovny (v materiálním slova smyslu), tak z důvodu jeho zvláštních pravomocí.

Argumentem, který soud považuje za zvlášť přesvědčivý je skutečnost, že „*článek 31 odst. 1 Ústavy není formulován tak, že by z něj vyplýval zřejmý záměr ústavodárce stanovit zde taxativní výčet orgánů komor. Ústavodárce zde chtěl zřejmě spíše stanovit, jaké orgány komory mohou nebo musejí zřizovat, vznikne-li potřeba nebo ukládá-li jim to zákon.*“ Tento argument můžeme označit jako historický. V době vzniku Ústavy nadto existoval předpis zákon č. 35/1989 Sb., o jednacím řádu České národní rady, ve znění zákona č. 280/1991 Sb., který mezi orgány Sněmovny řadil také poslanecké kluby. Dle mínění soudu se lze „*domnívat, že do přijetí zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, by se indemnita podle čl. 27 odst. 2 Ústavy vztahovala i na projevy poslance učiněné na jednání poslaneckého klubu.*“ Soud tudíž dospívá k tomu, že „*jazykovým výkladem bychom dospěli k absurdnímu závěru, kdy rozsah ústavně zaručené immunity by závisel na předpisech nižší právní síly.*“ Tuto úvahu můžeme jednoznačně vnímat jako argument systematický.

Soud svoji úvahu završuje teleologickým argumentem. Tvrdí, že debaty v poslaneckém klubu se tematicky shodují s debatami v plénu a pokud by poslanecký klub nebyl uznán orgánem Sněmovny, mohlo by docházet ke zneužívání trestního stíhání za verbální trestné činy vůči názorovým či mocenským oponentům.

5.4.3 Aplikace teorií na případ

Nejvyšší soud tedy shledal, že poslanecký klub má být pokládán za orgán Sněmovny. Jak by tedy tento případ mohl řešit soudce, který by následoval teorie Neila McCormicka, Ronalda Dworkina a Williama Eskridge?

Začneme opět pomyslným maccormickovským soudcem. Jazykový výklad v našem případě nevede ke zcela jednoznačnému řešení, když termín orgán Sněmovny může být chápán ve vícero významech. Přesto, dle mého názoru, je možné říci, že jazykovým výkladem dospíváme spíše k tomu, že poslanecký klub orgánem ve smyslu čl. 27 Ústavy není. Pokud se chceme dle McCormicka přiklonit k takové interpretaci normy, která je méně obvyklá, musíme k tomu mít kvalitní argumenty koherence a konsekvence.

Argument koherence můžeme nalézt v systematických argumentech soudu, tedy v části, kde soud vysvětluje nesmyslnost závěru, kdy rozsah ústavně zaručené imunity by závisel na předpisech nižší právní síly.

Co argument konsekvence? Zde je nutno uvažovat, zda je dle názoru interpreta potřebné chránit projevy zákonodárce i ve vnitrostranické diskusi. Domnívám se, že při takové úvaze nelze dospět ke zcela přesvědčivému jednoznačnému názoru. Tudiž, dle mého názoru, je výsledek interpretace, pokud následujeme MacCormickovu teorii, nejednoznačný. Závisí totiž na tom, zda považujeme argument koherence a zejména pak argument konsekvence za dostatečně kvalitní. U argumentu koherence nelze mít o jeho kvalitě příliš pochybností, avšak argument konsekvence v odůvodnění bude muset čelit kritice, přikloníme-li se na kteroukoli stranu. Jsem spíše toho názoru, že v tomto případě by se pomyslný maccormickovský soudce s názorem soudu neztotožnil.

Jak by postupoval soudce následující teorii Dworkinovu? Domnívám se, že dworkinovský soudce by na rozdíl od interpreta předchozího dospěl ke shodnému závěru jako soud. Vzhledem k nejednoznačnosti jazykového výkladu je nutné přejít k výkladu systematickému, aby dostál principu integrity právního řádu.

Vzhledem k tomu, že Dworkin odmítá takzvanou „šachovnicovou legislativu“, koncept představený v kapitole 3.2, jejíž příklad máme v neodůvodněné změně statutu poslaneckého klubu v roce 1995 a jejíž typický příklad leží před námi jako interpretační problém, dworkinovský soudce by měl tendenci přiklonit se k interpretaci ve prospěch toho, jehož subjektivní práva byla neodůvodněnou změnou normy zkrácena. V tomto případě je tedy dle mého názoru jasně přesvědčivější argumentace soudu, když prezentuje svou představu nutnosti ochrany práva zákonodárce svobodně diskutovat problémy související s politickým rozhodováním. Celková konstrukce práv Víta Bárty, spolu se systematickou argumentací prezentovanou soudem, tedy jednoznačně směřuje k výsledku ve prospěch obžalovaného.

Posledním pomyslným soudcem je opět soudce eskridgeovský. V tomto případě můžeme sledovat všechny argumenty trychtýře. Začneme tentokrát odshora, pomocí výkladu současných hodnot. Zde se domnívám, že hodnotou v současném právně-politickém prostředí, která je v případě poslance Víta Bárty akcentována nejvíce, je boj

proti korupci. Vzhledem k tomu, že společenská situace jednoznačně více nahrává boji proti korupci, obzvláště proti korupci na politické scéně, argument současnými hodnotami jednoznačně svědčí v neprospěch obhajoby.

Dalším argumentem je vývoj normy. Vzhledem k tomu, že jasné zakotvení poslaneckého klubu jako orgánu Sněmovny bylo z našeho právního řádu vypuštěno, tento argument svědčí, paradoxně opačně ve srovnání s předchozí teorií, taktéž spíše v neprospěch Víta Bárty.¹⁰⁵

Teleologický výklad, hovořící o nutnosti ochrany politické debaty, svědčí potom spíše ve prospěch obhajoby, přestože nevyznívá zcela jednoznačně. Ve prospěch Víta Bárty se zdá být argument historický, nyní zcela ve shodě s interpretem dworkinovským, neboť se lze domnívat, že normotvůrce neměl v úmyslu imunitu zákonodárce krátit.

Čtení normy v jejím právním kontextu, tedy systematický výklad, jak uvedeno výše, svědčí opět spíše ve prospěch obhajoby. Čistě jazykový výklad naopak nahrává obžalobě. Jak by tedy pomyslný eskridgeovský soudce rozhodl? Shrnuto, argumenty textuální, vývojem normy a současnými hodnotami se kloní spíše v neprospěch Víta Bárty, argumenty systematický, historický a teleologický spíše v jeho prospěch. Domnívám se, že zejména argument současnými hodnotami by se v tomto případě stal jazýčkem na vahách (hrozba zneužití absence imunity je v současné ČR spíše nízká, převáží tak zájem boje proti korupci) a pomyslný eskridgeovský soudce by tak rozhodl v neprospěch obhajoby. To však nic nemění na faktu, že v tomto případě není výsledek interpretace vůbec jednoznačný, neboť stejné množství argumentů se kloní na obě strany, přičemž argumentovat jejich vahou taktéž nelze, neboť ve prospěch obžaloby svědčí argumenty ze spodní i horní části trychtýře.

---

¹⁰⁵ Jak již bylo řečeno v kapitole 4.2, argument vývojem normy cílí zejména na situace předpokládané právními řádami common law, založenými na precedenčním vývoji práva. V našem případě může tento argument nabýt i tento, z hlediska teorie zřejmě nepředpokládaný, obsah.

5.5 Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 66/04, vyhlášen ve Sbírce zákonů jako č. 434/2006 Sb. (případ eurozatykač)

5.5.1 Fakta

Implementací rámcového rozhodnutí Rady Evropské Unie č. 2002/584/JHA ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy byl do právního řádu ČR přijat nový postup vydávání podezřelých v trestním řízení do zahraničí. Pro tento případ je důležité, že evropský zatýkací rozkaz (dále jen eurozatykač) mj. značným způsobem zjednodušil proces vydávání trestně stíhaných nebo odsouzených osob, mj. občanů ČR do jiných členských států Evropské unie.

Skupina zákonodárců následně napadla před Ústavním soudem implementační ustanovení eurozatykače, neboť dle jejich názoru je v rozporu zejm. s ustanovením čl. 14 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále jen Listina), podle něhož občan nesmí být nucen k opuštění své vlasti. Čl. 14 odst. 4 Listiny zní: „(...) *Občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti.*“

5.5.2 Argumenty

Těžiště argumentace navrhovatelů leží v argumentu jazykovém a argumentu historickém, když čteme nejdříve: „*Podle navrhovatelů je nutno použít též „argumentum a minori ad maius“.* Pokud Listina zakazuje nutit občana k opuštění vlasti, čímž lze rozumět minimálně nepřímé nucení (nepřímý nátlak), tím spíše zakazuje jeho předání, které je nucením přímými prostředky, tj. prostřednictvím nuceného omezení svobody v předávací vazbě a následným předáním orgánům členského státu EU,“ a posléze: „*že původně vláda České republiky, současně s návrhy shora uvedených novel, navrhla též novelizaci článku 14 Listiny, vložením odstavce pátého, který měl znít: „Občan může být předán členskému státu Evropské unie k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody, pokud to vyplývá ze závazků České republiky jako členského státu Evropské unie, které nelze omezit ani vyloučit.“ Návrh novelizace Listiny byl Poslaneckou sněmovnou zamítnut dne 2. dubna 2004.*“

Protistrana předložila argumenty, které soud rozdělil do tří skupin. První jsou argumenty historické. „*Při přijímání Listiny zákonodárce reagoval na praxi z doby před rokem 1989, kdy vládnoucí režim nutil řadu občanů opustit republiku, ačkoli tak učinit*

nechtěli. Článek 14 odst. 4 Listiny je nutno chápat jako dobovou reakci na akci „Asanace“ z doby československého normalizačního režimu. Z historického výkladu vyplývá, že v době přijímání Listiny neměl ústavodárce na mysli zákaz vydávání občanů do ciziny k trestnímu stíhání, ale zákaz vyhošťování vlastních občanů. Z toho je, podle většinového názoru Sněmovny, patrné, že slova užitá v čl. 14 odst. 4 větě druhé „nucen k opuštění vlasti“ je třeba chápat jako nevratný proces, nikoliv jako dočasné předání osoby třetímu státu k trestnímu stíhání, po jehož skončení nebudou občanovi ČR kladeny při jeho návratu do vlasti žádné překážky. Historickou metodu výkladu použil též Ústavní soud např. v nálezu Pl. ÚS 5/95 (Sbírka nálezů a usnesení sv. 4, č. 74), při výkladu čl. 12 odst. 2 Ústavy, kde m.j. uvedl, že: „ čl. 12 odst.2 Ústavy , který stanoví, že nikdo nemůže být proti své vůli zbaven státního občanství, reaguje zejm. na instituci odnětí státního občanství z doby před listopadem 1989 a snaží se ústavněprávní úpravou takovému zásahu do práv občana zabránit“.

Dalším argumentem byl poté argument komparativní, dle něhož se obdobná formulace ustanovení Ústavy Slovenské republiky na případ vydání z důvodu trestního stíhání nepoužije.

Ústavní soud se s protistranou ztotožnil. Následně začal svou úvahu, v níž prohlásil implementační úpravu eurozatykače za ústavně konformní, argumentem systematickým, tedy argumentem nutností eurokonformního výkladu normy: *„Z článku 1 odst. 2 Ústavy, ve spojení s principem spolupráce, stanoveným 10 čl. Smlouvy o EU vyplývá ústavní princip, podle něhož mají být domácí právní předpisy, včetně ústavy, interpretovány souladně s principy evropské integrace a spolupráce komunitárních orgánů a orgánů členského státu. Pokud tedy existuje několik interpretací Ústavy, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod, přičemž jen některé z nich vedou k dosažení závazku, který převzala Česká republika, v souvislosti se svým členstvím v EU, je nutno volit výklad, který podporuje realizaci tohoto závazku a nikoli výklad, který tuto realizaci znemožňuje. Tyto závěry se vztahují i na výklad čl. 14 odst. 4 Listiny, který připouští několik možných výkladů.“*

Následuje argument jazykový, vyjadřující se k relativitě pojmu opuštění vlasti v daném kontextu: *„Občan předaný k trestnímu řízení do zahraničí zůstává, i v době*

trvání trestního řízení v zahraničí, pod ochranou českého státu. Evropský zatýkací rozkaz umožňuje toliko časově omezené předání občana k jeho stíhání v členském státě EU pro konkrétně vymezený skutek, přičemž po skončení tohoto trestního řízení mu nic nebrání vrátit se zpět na území ČR. Před předáním má občan právo se bránit, proti opatřením orgánů činných v trestním řízení, opravnými prostředky, nevyjímaje z toho ani případnou ústavní stížnost. Ze samotného textu čl. 14 odst. 4 Listiny, nelze, bez dalších argumentů jednoznačně odpovědět, zda a nakolik vylučuje časově omezené předání občana do členského státu EU pro tam probíhající trestní řízení, pokud má právo se po skončení tohoto řízení vrátit do vlasti. Jazykový výklad termínu „nucení k opuštění vlasti“ totiž může obsáhnout takovéto relativně krátkodobé předání občana k trestnímu řízení do zahraničí.“

Dále shrnuje argument historický, když tvrdí, že: *„Pro posouzení významu čl. 14 odst. 4 Listiny, mají své místo zejména historické motivy přijetí této úpravy. Soud se shoduje jak s navrhovateli, tak s účastníky tohoto řízení, že zkušenost se zločiny komunistického režimu hrála, při utváření Listiny, nepominutelnou roli. Tuto roli sehrála i při tvorbě současného čl. 14 odst. 4 Listiny, na přelomu let 1990 a 1991, tehdy ještě zcela nedávná zkušenost, spojená zejména s „Akcí Asanace“, při níž komunistický režim nutil nepohodlné osoby k opuštění republiky (obdobně srov. např. Kavěna M., Základní právo občana ČR nebýt nucen k opuštění své vlasti, evropský zatýkací rozkaz a mezinárodní trestní soud, EMP č. 5/2004, str. 42 násl., na str. 43, nebo Kysela J., Rok 2004 ve vývoji vybraných institutů českého ústavního práva - 1. část, Právní rozhledy č. 12/2005, str. 425-426)“.*

Posledním argumentem, který soud předkládá, je teleologický. Čteme: *„Historický výklad tedy svědčí pro to, že ustanovení čl. 14 odst. 4 Listiny se nikdy netýkalo extradice. Zásada, podle níž stát tradičně nevydával své vlastní občany k trestnímu řízení do zahraničí, zpočátku tedy ani zdaleka neodrážela základní právo občanů nebýt vydán, ale spíše vyjadřovala státní suverenitu nad svými občany v jejím tehdejší pojetí Evropy 19. století. Tehdy měla zásada nevydávání vlastních státních občanů k trestnímu řízení do zahraničí silné ospravedlnění v široce panující vzájemné nedůvěře mezi soupeřícími evropskými mocnostmi“*, a dále potom: *„Jsou-li čeští občané poživateli výhod spojených se statusem občanství EU je v tomto kontextu přirozené, že s těmito výhodami je nutno*

akceptovat též jistou míru odpovědnosti. Vyšetřování a potírání trestné činnosti, k níž dochází v evropském prostoru, není možno úspěšně realizovat v rámci jednotlivého členského státu, ale vyžaduje širokou mezinárodní spolupráci. Současný standard ochrany základních práv uvnitř Evropské unie nezavdává, podle Ústavního soudu, žádné příčiny se domnívat, že tento standard ochrany základních práv, skrze uplatňování principů z nich plynoucích, má nižší kvalitu než ochrana poskytovaná v ČR, resp. že standard ochrany se výrazně liší od ochrany doposud poskytované ve vnitrostátním prostředí Ústavním soudem.“

5.5.3 Aplikace teorií na případ

Ústavní soud se tedy přiklonil k názoru obhájců zákona. Jak by tedy tento případ mohl řešit soudce, který by následoval teorie Neila MacCormicka, Ronalda Dworkina a Williama Eskridge?

Rozhodnutí maccormickovského soudce začne předložením jazykových argumentů. Obvyklá jazyková interpretace nás vede spíše k tomu, abychom eurozatykač neodsouhlasili, neboť pojem opuštění se v běžném jazyku rozhodně nevztahuje pouze na opuštění trvalé. Druhá interpretační možnost však, byť je jednoznačně méně obvyklá, není zcela absurdní. V případě, že interpret uzná vysoce kvalitní argumenty koherence i konsekvence, je možné rozhodnout i ve prospěch takové možnosti.

Argument koherence nelezeme opět zejména v systematických vývodech soudu týkajících se nutnosti eurokonformního výkladu českého práva. Základ argumentu konsekvencialistického můžeme potom hledat v předchozím argumentu, kdy možnost rozporu práva evropského a českého práva ústavního by měla pro Českou republiku jako členu Evropské unie neblahé důsledky právní i politické. Další argument konsekvence předkládá soud v úvaze týkající se standardu lidských práv v Evropské unii a práv a povinností občanů členských zemí z členství vyplývajících, když můžeme dovodit, že by neschválení eurozatykače zkomplikovalo vyšetřování a potírání trestné činnosti, k níž dochází v evropském prostoru, a které ale vyžaduje širokou mezinárodní spolupráci.

Maccormickovský soudce podle mého názoru bude přesvědčen argumenty koherence a konzistence a nerozhodl by jiným způsobem než Ústavní soud ČR.

Jak by tento případ rozhodl soudce následující teorii R. Dworkina? Jazykový výklad, jak bylo řečeno, se silně přiklání na stranu odpůrců eurozatykače. Systematický výklad naproti tomu v jeho prospěch.

Pokud se pokusíme identifikovat dotčená subjektivní práva vyplývající z interpretačního problému, dospějeme k závěru, že eurokonformní výklad by určitým způsobem zkrátil právo obžalovaného na to, nebýt státní mocí nucen k opuštění vlasti. Teleologické argumenty předložené ve prospěch takového výkladu ovšem velmi kvalitním způsobem dokazovaly, že uměnění práv obžalovaného by bylo minimální, navíc že jeho předmětné právo může být vnímáno spíše jako výraz státního panství nad ním než jeho svoboda. Navíc, dworkinovský soudce by mohl odkázat na princip rovnosti a chápat jako rovnost občanů Unie, tudíž tendovat k rozhodnutí spočívajícím v rovnoprávnějším stavu občanů jednotlivých členských zemí podpořeným eurozatykačem.

Jak by pomyslný dworkinovský soudce rozhodl tento interpretační problém, se tedy v úvaze nad výše uvedeným nezdá zcela jisté, domnívám se však, že s jako více přesvědčivou by souhlasil s úvahou soudu, zvláště v kontextu možné aplikace svých principů.

Řečené tím spíše platí pro soudce esridgeovského, který bude navíc akcentovat politicko-sociální vývoj v evropské unii směřující k prohlubující se integraci.

Pokud se zaměříme na trychtýř abstrakce, textuální a historický argument (argument předkladatele týkající se odmítnutí novely článku 14 Ústavy) zde stojí proti argumentu systematickému, historickému (argument sepsáním článku v důsledku negativních zkušeností z akce Asanace) a teleologickému, argumentu vývojem normy (neustálé sjednocování evropského práva) a argumentu současnými hodnotami, resp. právy a povinnostmi vyplývajícími z evropské integrace. Jsem tedy pevně přesvědčen, že argumenty předložené soudem by esridgeovského soudce také přesvědčily, aby v tomto případě volil výklad eurokonformní.

Závěr

Jak již bylo řečeno v úvodu, problematika teorie právní interpretace a argumentace v právu se těší stále většímu zájmu širší právnické obce. Závěrem se pokusím shrnout, k jakým zjištěním jsem v předchozích kapitolách dospěl a zda tato práce má potenciál přinést do stávající debaty něco nového, což je možno označit za jakýsi metacíl každé akademické práce.

V úvodu jsem představil několik cílů, jichž jsem zamýšlel v této práci dosáhnout. Cílem prvním bylo popsání tří teorií interpretace práva, teorií Ronalda Dworkina, Neila MacCormicka a Williama Eskridge. Poté, co jsem se v kapitole první věnoval vysvětlení některých obecných pojmů, jejichž význam bylo nutné ujednotit před vlastním popisem jednotlivých teorií, jsem v kapitolách 2, 3 a 4 charakterizoval způsob, jakým tyto právní vědci pojmají interpretaci a argumentaci v právu. Každou z těchto teorií jsem následně pro vyšší ilustrativnost aplikoval na právní případ pro tento účel záměrně zvolený z děl výše zmíněných autorů.

Dlužno dodat, že v průběhu výzkumu jsem si uvědomil, nakolik byly výzkumné otázky této práce příliš široce postavené. Stejně tak její zaměření na tři velmi komplexní a obsáhlé teorie by lépe odpovídalo spíše práci rozsahem se blížící práci disertační než diplomové. Mnohem snadnější by bylo zpracování materie teorie jedné, což by dovolovalo prozkoumat ji na daném prostoru více do hloubky. Takto jsem byl nucen vynechat mnoho zajímavých problémů a debat, jejichž pokrytí by kvůli jejich rozsahu i obsahu znamenalo újmu na konzistenci textu. Na stranu druhou zpracování pouze jedné teorie by nedovolovalo naplnit zbylé dva cíle práce.

Tím druhým bylo dvojjediné zjištění, zda jsou dané metody aplikovatelné v kontextu českého práva a zda je taková aplikace potenciálně účelná, třetím cílem potom odpověď na otázku, do jaké míry se budou výsledky nalézání práva v uvedených případech lišit při užití různých metodologických postupů, a to jak od sebe navzájem, tak od původního výsledku. V kapitole 5 – praktické části tedy jsem tedy nejdříve otestoval postup aplikace teorií na případ evropského komunitárního práva a následně aplikoval každou z teorií na čtyři případy, které v minulosti řešily domácí soudy, každý z nich z relativně odlišného odvětví práva.

Bylo zjištěno, že všechny tři teorie bylo možné na všechny případy aplikovat. Dané teorie tudíž, jakkoli jejich základ leží v angloamerickém právním prostředí, mohou sloužit jako vodítko interpretovi práva, který řeší takzvaný složitý případ bez ohledu na to, zda se jedná o případ práva anglosaského, nebo domácího. Určitá specifika common law, která jednotlivé teorie reflektují, nepředstavovaly v rámci aplikace překážky.

Dané teorie vedly k rozdílným výsledkům. Z těchto výsledků můžeme vyvodit některé závěry. Teorie MacCormickova je poměrně snadno aplikovatelná a nabízí velmi solidní základ k odůvodnění rozhodnutí. Největší nebezpečí při aplikaci této teorie dle mého názoru leží ve správném odlišení argumentu koherence a konsekvence. Oba argumenty mají totiž určité třecí plochy s argumentem teleologickým. To bylo nejmarkantněji vidět při aplikaci MacCormickovy teorie na případ Van Gend en Loos, kde argument vývojem právního řádu Společenství ve prospěch větší integrace by mohl být za určitých okolností identifikován i jako argument konsekvence. Tento argument skrývá také nebezpečí v tom, že interpret při své politické a morální úvaze bude nucen zvažovat vždy několik alternativ, což za určitých okolností může vést spíše k větší komplikaci případu než ke zjednodušení rozhodování mezi jednotlivými interpretačními variantami. To se ukázalo zřejmě nejfla grantněji u případu JUDr. V. B., kde obě možné konsekvence (možnost šikany poslanců na straně jedné a nemožnost stíhat verbální trestné činy poslanců vnímané jako velmi závažné na straně druhé) mohou klást interpretovi tak velký prostor k úvaze, že je otázkou, zda je aplikace takového argumentu vůbec účelná.

Teorie Dworkinova, u nás v současnosti tolik citovaná, je naproti tomu dle mého názoru dosti vágní a na první pohled komplikovaná, tudíž pro potenciálního interpreta složitěji využitelná. Na straně druhé její vágnost a holistický přístup k právu nechává interpretovi mnoho místa pro aplikaci nejrůznějších principů, jejichž povaha může do značné míry odrážet morální hodnotový žebříček interpretův. V kapitole 3.4 jsem uvedl, že dle R. Posnera je Dworkinova teorie z podstaty levicově liberální, neboť ji následující interpret bude mít tendenci se přiklonit na tu stranu, která disponuje více subjektivními právy. Domnívám se, že je tuto kritiku možno vyvrátit například s poukazem na aplikaci Dworkinovy teorie v případě revizor, kde soudce levicově liberální by nejspíše tíhl k ochraně práv černého pasažéra, jakožto (v našem případě nejspíše jak sociálně, tak

fyzicky) slabšího člena společnosti. Největší možnosti uplatnění Dworkinovy teorie tedy leží v těch případech, kdy se jedná o ochranu subjektivních práv lidí proti mocenskému monopolu orgánů státu, jak bylo zřejmé z aplikace teorie v případech Van Gend en Loos a eurozatykač.

Posnerova kritika by dle mého názoru byla blíže pravdě, byla-li by cílena na teorii Eskridgeovu, jejíž apel na současné hodnoty, uvedené u ústí trychtýře abstrakce, se může v mnoha případech jevit jako pomyslný jazýček na vahách. Samotný přívlastek současný u oněch hodnot poté, dle mého názoru, pobízí interpreta k vyvozování závěrů spíše progresivistických. Největší předpokládané nebezpečí Eskridgeovy teorie se zdálo ležet v množství aplikovaných argumentů a ve faktu, že výklad jazykový je pouze jedním z nich, byť jeho váha je relativně nejvyšší. Předpokladem zjevné většiny interpretací práva v takzvaných složitých případech je totiž nejednoznačný jazykový výklad.

Aplikací teorií bylo tedy dosaženo různých výsledků interpretace, i když ne ve všech případech. Je zřejmé, že ačkoli každá z teorií akcentuje různé metody interpretace, neposkytují interpretovi zcela volné pole působnosti, ani nevedou ke zcela odlišným výsledkům v případech, kdy je jedna z možných interpretací podepřena výrazně kvalitnějšími argumenty. Jak ukazují zejména aplikace na případech revizor a eurozatykač, teorie neumožňují interpretovi rozhodnout zcela libovolně, naopak mu mohou pomoci prokličkovat mezi pomyslnou Charybdou formalismu a Skyllou antiformalismu¹⁰⁶ a formulovat náležitým, obhajitelným způsobem odůvodnění svého rozhodnutí.

---

¹⁰⁶ Kühn, Z. *Formalismus a antiformalismus v soudcovské argumentaci*. in : Gerloch, A., Tryzna, J., Wintř, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. s. 218

Prameny a literatura

Monografie

- Alexy, R. 1995. *Recht, Vernunft, Diskurs: Studien zur Rechtsphilosophie*. 1. Aufl. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Barak, A. 2005. *Purposive interpretation in law*. Princeton: Princeton University Press.
- Bobek, M., Molek, P., Šimíček, V. 2009. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezprávní : Část první: právní řád*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav.
- Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. 2004. *Teorie práva*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI Publishing.
- Drulák, P. a kol. 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Vyd. 1. Praha: Portál.
- Dworkin, R. 1978. *Taking rights seriously*. Cambridge: Harvard University Press.
- Dworkin, R. 1991. *Law's empire*. London: Fontana Press.
- Dworkin, R. 2001. *Když se práva berou vážně*. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH.
- Dworkin, R. 1977. *No Right Answer?*. in: Hacker, P. M. S., Raz, J. *Law, morality, and society: essays in honour of H.L.A. Hart*. Oxford: Clarendon Press.
- Eskridge, W. 1994. *Dynamic statutory interpretation*. Cambridge: Harvard University Press.
- Eskridge, W. N. Jr., Frickey, P. P., Garrett E. 2000. *Legislation and Statutory Interpretation*, Foundation Press.
- Gerloch, A., Tryzna, J. *Závaznost právních textů při interpretaci a aplikaci práva soudy a argumentace lege artis*. in : Gerloch, A., Tomášek, M., et. al., P. 2010. *Nové jevy v právu na počátku 21. století*. Vyd. 1. Praha: Karolinum.
- Golding, M., Edmundson, W. 2005. *The Blackwell guide to the philosophy of law and legal theory*. Malden, MA: Blackwell Publishers.
- Harvánek, J. 2008. *Teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Hlouch, L. 2011. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

- Knapp, V. 1995. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: Beck/SEVT.
- Kühn, Z. 2002. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře*. Vyd. 1. Praha: Karolinum.
- Kühn, Z. *Ideologie soudcovské aplikace práva v době středoevropského stalinismu*. in: Jirásková, V., Suchánek, R. 2004. *Pocta Prof. JUDr. Václavu Pavlíčkovi, CSc. k 70. narozeninám*. Praha: Linde.
- Kühn, Z. 2005. *Aplikace práva soudcem v éře středoevropského komunismu a transformace: analýza příčin postkomunistické právní krize*. 1. vyd. Praha: Beck.
- Kühn, Z. *Formalismus a antiformalismus v soudcovské argumentaci*. in : Gerloch, A., Tryzna, J., Wintr, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- Kysela, J. *Jaká jistota v měnícím se světě?*. in: Gerloch, A., Tryzna, J., Wintr, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- MacCormick, N. 1992. *An Institutional Theory of Law: New Approaches to Legal Positivism*. Dordrecht: D. Reidel Publishing Company.
- MacCormick, N. 1994. *Legal reasoning and legal theory*. Oxford: Oxford University Press.
- MacCormick, N. 2005. *Rhetoric and the rule of law: a theory of legal reasoning*. Oxford: Oxford University Press
- MacCormick, N. 2007. *Institutions of law: an essay in legal theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Maršálek, P. 2008. *Právo a společnost*. Vyd. 1. Praha: Auditorium.
- Melzer, F. 2011. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. Vyd. 2. Praha: C.H. Beck.
- Posner, R. 1995. *Overcoming law*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Posner, R. A. 1999. *The Problematics of Moral and Legal Theory*. Cambridge: The Belknap Press.
- Spaak, T. 2007. *Guidance and Constraint : The Action-Guiding Capacity of Theories of Legal Reasoning*. Uppsala: Iustus Förlag AB.

- Tryzna, J. 2010. *Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva*. Vyd. 1. Praha: Auditorium.
- Wróblewski, J. 1985. *Teoria racjonalnego tworzenia prawa*. Wrocław: Polska Akademia Nauk.
- Žák Krzyžanková, K. *Přehled základních přístupů k právní interpretaci*. in: Gerloch, A., Tryzna, J., Wintr, J. 2012. *Metodologie interpretace práva a právní jistota*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Ostatní

- Gerloch, A., Maršálek P. 2003. Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi: *sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6. 2002)*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Celsus, P.I. *Digesta seu Pandectae*.
- Lewis, Charleton T.; Short, Charles. 1879. *A Latin Dictionary : Founded on Andrews' Edition of Freund's Latin Dictionary : Revised, Enlarged, and in Great Part Rewritten*. Great Britain : Oxford University Press
- Plátěnková, H. 2012. *Interpretace práva jako významné stádium aplikačního procesu : disertační práce*. Brno. Masarykova univerzita

Články v periodických publikacích

- Alexy, R. 2005. *Balancing, Constitutional Review, and Representation*. I-NOC. , Volume 3, Number 4. Oxford University Press and New York University School of Law 2005. s. 572–581
- MacCormick, N. 1993. *Argumentation and Interpretation in Law*. Ratio Juris. 6. s. 16–29.
- MacCormick, N. 1984. *Coherence in Legal Justification*. in A. Peczenik (ed.), *Theory of Legal Science*. Reidel. s. 235-251

Internet

- Berteau, S. *The Argument from Coherence*. (dostupné z http://ivrenc.info/index.php?title=The_Argument_from_Coherence (navštíveno 18. 8. 2012))

- Kühn, Z. 2009. *Anonymizační mánie stále žije* (dostupný z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2009/12/anonymizacni-manie-stale-zije.html> (navštíveno 25. 11. 2012))
- Shapiro, S. J. 2007. *The "Hart-Dworkin" Debate: A Short Guide for the Perplexed*. University of Michigan Public Law Working Paper No. 77. (dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=968657> (navštíveno 22. 10. 2012))
- Villa, V. Neil MacCormick's Legal Positivism. (dostupné z <http://www.eui.eu/documents/mwp/conferences/neilmaccormick/papervilla.pdf> (navštíveno 28. 7. 2012))

Judikatura

- Church of Holy Trinity v United States, 143 U.S. 457 (1892)
- Ealing London Borough v. Race Relations Board [1972] A.C. 342
- Riggs v. Palmer, 115 N.Y. 506 (1889)
- Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 66/04, ve Sbírce zákonů jako č. 434/2006 Sb.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu 1 As 34/2010 – 73
- Rozsudek Soudního dvora Evropských společenství NV Algemene Transporten Expeditie Onderneming van Gend & Loos v Netherlands Inland Revenue Administration. - Reference for a preliminary ruling: Tariefcommissie - Pays-Bas. - Case 26-62
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR 11 Tcu 135/2012-42

Resumé

Problematika právní interpretace a argumentace v právu se v České republice těší narůstající pozornosti. Cílem této diplomové práce je představit teorie (metodologie) tří anglosaských právních filosofů, Neila MaCormicka, Ronalda Dworkina a Williama N. Eskridge. Po vyjasnění některých základních pojmů v kapitole první jsou následující tři kapitoly věnovány teoriím právní interpretace, jak je ve svých dílech představují výše zmínění. Po stručných úvodech je stať každé z kapitol věnována nejdříve filosofickým kořenům dané teorie. Následně jsem se u každé z teorií snažil shrnout, jaké interpretační metody a právní argumenty považuje každý z autorů za relevantní. Poslední části statí byly zaměřeny na výzkum role, kterou tyto jednotlivé argumenty hrají v procesu právní interpretace. Každá z teorií byla následně ilustrována na právním případě, jež byl citován jako příhodný v dílech samotných autorů teorií.

Druhým cílem této práce bylo zjistit, zda jsou dané teorie, jak byly shrnuty v teoretické části práce, aplikovatelné v českém právním prostředí a zjistit, zda taková aplikace může být z hlediska interpreta účelná. To se může jevit problematické zejména s ohledem na odlišnosti českého – kontinentálního právního systému a systémů common law. Z tohoto důvodu jsem se rozhodl teorie aplikovat na několik českých složitých případů. Předtím, než se tak stalo, byla taková aplikace testována na známém případě Evropského soudního dvora „Van Gend en Loos“, a to z toho důvodu, že evropské právo představuje pomyslnou spojnicí mezi kontinentálním a precedenčním právním systémem.

Závěry práce byly následující: zaprvé, všechny tři teorie se podařilo na české případy úspěšně aplikovat. Každá teorie, na straně jedné, se ukázala jako v některých ohledech problematická, na druhou stranu, každá z teorií měla své silné stránky, díky kterým se může stát, buď samostatně, nebo v kombinaci s dalšími, účelnou pomůckou při řešení složitých případů.

New Approaches to Legal Reasoning as Used in Case-Law - Summary

The phenomenon of legal interpretation and argumentation theory has become increasingly popular in the Czech Republic. The thesis first aims to summarize theories (or methodologies) of three Anglo-Saxon scholars, Neil MacCormick, Ronald Dworkin and William N. Eskridge. In the thesis, three respective theoretic chapters are dedicated to theories of legal interpretation as presented by each of them. After exploring philosophic backgrounds of the theories briefly, main focus was put on sets of different interpretation methods and interpretive arguments these scholars find most relevant. Subsequently, I tried to analyse the arguments and to examine role different legal arguments play in the process of interpretation as described in works of the three scholars. Each theory is eventually explicated on a convenient law case mentioned in one of its author's books.

The second aim of the thesis is to apply the theories as summarised in the theoretical part on Czech law cases to find out whether the theories are successfully applicable considering differences of Czech (continental) legal system and common-law-based legal orders as well as whether such application might prove helpful to a Czech law interpret. For that reason several important Czech "hard" cases were selected and the theories were used solve interpretation problems of the cases. Before the theories were applied on Czech cases, the method was tested on a notorious European Court of Justice case "Van Gend en Loos" as the European law represents a connecting line between the aforementioned legal systems.

The conclusions of the research were following: all three theories proved to be successfully applicable on Czech cases. On the one hand, each theory has its advantages and has a potential to effectively provide useful guidance in the process of legal reasoning. On the other hand, each theory has its drawbacks which might cause difficulties to an interpret who chooses to follow them.

Klíčová slova / Key words

interpretace, argumentace, judikatura

interpretation, argumentation, case-law